

Міністерство освіти та науки України
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут права

5934 Методичні вказівки

для практичних занять і самостійної роботи
з дисципліни «Європейське право»
для здобувачів спеціальності 293 «Міжнародне право»
денної форми здобуття вищої освіти

Суми

Сумський державний університет

2024

Методичні вказівки для практичних занять і самостійної роботи з дисципліни «Європейське право» / укладач М. В. Плотнікова. – Суми : Сумський державний університет, 2024. – 95 с.

Кафедра міжнародного, європейського права та порівняльного правознавства ННП

ЗМІСТ

	С.
ВСТУП	5
ТЕМА 1. Вступ до європейського права	6
Методичні вказівки щодо вивчення теми	6
Завдання для самоконтролю	6
Практичне заняття 1	8
ТЕМА 2. Європейський Союз: правова природа, завдання та компетенція	10
Методичні вказівки щодо вивчення теми	10
Завдання для самоконтролю	11
Практичне заняття 2	12
Практичне заняття 3	15
ТЕМА 3. Джерела права ЄС	17
Методичні вказівки щодо вивчення теми	17
Завдання для самоконтролю	17
Практичне заняття 4	19
Практичне заняття 5	20
ТЕМА 4. Інституції та органи ЄС	23
Методичні вказівки щодо вивчення теми	23
Завдання для самоконтролю	23
Практичне заняття 6	24
Практичне заняття 7	28
ТЕМА 5. Простір свободи, безпеки та правосуддя в ЄС	30
Методичні вказівки щодо вивчення теми	30
Завдання для самоконтролю	30
Практичне заняття 8	32
ТЕМА 6. Вільний рух товарів у ЄС	35
Методичні вказівки щодо вивчення теми	35
Завдання для самоконтролю	35
Практичне заняття 9	37
ТЕМА 7. Вільний рух осіб у ЄС	39
Методичні вказівки щодо вивчення теми	39
Завдання для самоконтролю	39
Практичне заняття 10	41
ТЕМА 8. Свобода надання та отримання послуг у ЄС	45
Методичні вказівки щодо вивчення теми	45
Завдання для самоконтролю	45
Практичне заняття 11	47
ТЕМА 9. Вільний рух капіталу у ЄС	48
Методичні вказівки щодо вивчення теми	48
Завдання для самоконтролю	48
Практичне заняття 12	51
ТЕМА 10. Спільна безпекова і зовнішня політика ЄС	55
Методичні вказівки щодо вивчення теми	55
Завдання для самоконтролю	56
Практичне заняття 13	58
ТЕМА 11. Рада Європи як суб'єкт міжнародного права	60
Методичні вказівки щодо вивчення теми	60
Завдання для самоконтролю	60
Практичне заняття 14	62
ТЕМА 12. Право Ради Європи як особлива підсистема міжнародного права	65
Методичні вказівки щодо вивчення теми	65

Завдання для самоконтролю	65
Практичне заняття 15.....	67
ТЕМА 13. Часткові угоди Ради Європи.....	70
Методичні вказівки щодо вивчення теми.....	70
Завдання для самоконтролю	71
Практичне заняття 16.....	73
Практичне заняття 17.....	75
ТЕМА 14. Механізми моніторингу та оцінки дотримання державами-членами Ради Європи взятих на себе зобов'язань	76
Методичні вказівки щодо вивчення теми.....	76
Завдання для самоконтролю	77
Практичне заняття 18.....	78
ТЕМА 15. Роль ЄКПЛ та практики ЄСПЛ у системі правосуддя України.....	81
Методичні вказівки щодо вивчення теми.....	81
Завдання для самоконтролю	81
Практичне заняття 19.....	83
ТЕМА 16. Діяльність Організації з безпеки та співробітництва в Європі	87
Методичні вказівки щодо вивчення теми.....	87
Завдання для самоконтролю	87
Практичне заняття 20.....	88
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	90
Групове дослідницьке завдання	90
Індивідуальне завдання	91
МЕТОДИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	91
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	93

ВСТУП

Дисципліна «Європейське право» є обов'язковою освітньою компонентною освітньої програми за спеціальністю 293 «Міжнародне право».

Вивчення дисципліни «Європейське право» формує в студентів сучасне конструктивне мислення та систему спеціальних знань у сфері права європейських міжнародних організацій, гармонізації законодавства України з правом ЄС, дотримання стандартів Ради Європи; дозволяє опанувати іноземну правничу термінологію, досягти розуміння концепцій верховенства права, гендерної рівності, різноманітності та мультикультурності.

Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе:

– розуміти причини процесу європейської інтеграції, правову природу, завдання та компетенцію європейських міжнародних організацій (ЄС, РЄ, ОБСЄ), правову природу та цінності європейського права;

– знати інституційну структуру ЄС, принципи інституційної взаємодії та роль інституцій в механізмі реалізації політик ЄС, розуміти засади спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС; концепції вільного руху товарів, послуг, осіб і капіталу в ЄС, аналізувати правові аспекти і наслідки інтеграції України до ринків ЄС;

– описувати систему та дію джерел права ЄС та права РЄ, розуміти сутність і зміст процесу гармонізації законодавства України з правом ЄС, визначати наслідки імплементації стандартів РЄ в українське законодавство, наслідків застосування моніторингу РЄ;

– застосовувати набуті знання для підготовки аналітичних матеріалів із порівняльною характеристикою європейського та національного права, взаємодії європейського та національного права, напрямів удосконалення українського законодавства.

Методичні вказівки містять завдання для практичних занять і самостійної роботи студентів, зокрема тести для самоперевірки до кожної теми, а також зміст індивідуального та групового завдання.

ТЕМА 1. Вступ до європейського права

Методичні вказівки щодо вивчення теми

Під час вивчення цієї теми студенти повинні засвоїти основні етапи європейської інтеграції. Необхідно знати розвиток ідей про створення об'єднаної Європи, причини та завдання створення Ради Європи, які механізми відбувалися в процесі інтеграції держав-членів Європейського Союзу. Вміти характеризувати історичні етапи створення та діяльності Європейського Союзу від Єдиного об'єднання вугілля і сталі до Єдиного економічного союзу, розуміти передумови створення Європейського Союзу. Окрім Європейського Союзу та Ради Європи на європейському континенті у ХХ ст. створювалися й інші міжнародні організації, зокрема ОБСЄ.

Необхідно знати поняття європейського права та підходи до його розуміння, вміти характеризувати цінності європейського права.

Завдання для самоконтролю

Виберіть правильне твердження:

1. Як слід розуміти європейське право:

а) як особливу багаторівневу систему взаємозв'язаних, взаємообумовлених і взаємодіючих норм, формування і дія яких відбувається як на рівні національних правових систем європейських держав, так і на наднаціональному (в межах Європейського Союзу) та регіональному міжнародному (в межах європейських міжнародних організацій) рівнях;

б) як сукупність норм права, що виражені у відповідних юридичних джерелах (нормативно-правові акти, судові рішення, нормативні договори, правові звичаї);

в) як проведення державами-учасниками єдиної соціальної, економічної та культурної політики, створення системи міждержавного регулювання соціально-економічних процесів;

г) об'єднання політичної, економічної та соціальної діяльності, що містять взаємодію та взаємозв'язок між державами.

2. В який період ХХ століття в Західній Європі були створені міждержавні співтовариства (переважно економічні), на основі яких пізніше сформувався Європейський Союз, який вже мав ознаки політичного утворення:

а) у 40-х роках;

б) у 50-х роках;

в) у 70-х роках;

г) у 60-х роках.

3. З якою метою в 1951 році було створено Європейське співтовариство з вугілля та сталі (ЄСВС):

а) з метою об'єднання вугільних і сталеливарних ресурсів країн-учасниць і запобігання в такий спосіб новій війні в Європі;

б) для заохочення свободи торгівлі між країнами Західної Європи;

в) для сприяння країнам Центральної і Східної Європи та Співдружності Незалежних Держав у становленні ринкової економіки після краху адміністративно-командної системи;

г) з метою запровадження зони вільного руху товарів, послуг, капіталів і робочої сили.

4. Які країни створили у 1957 р. Європейське Економічне Співтовариство (ЄЕС) (European Economic Community, EEC):

а) ФРН, Франція та Велика Британія;

б) усі країни Західної Європи (за винятком Великої Британії);

в) Бельгія, ФРН, Італія, Люксембург, Нідерланди та Франція, Іспанія, Португалія, Болгарія, Греція;

г) Бельгія, ФРН, Італія, Люксембург, Нідерланди та Франція.

5. Що змінилося в діяльності європейських співтовариств результатом підписання Договору про злиття виконавчих органів трьох товариств – Європейського співтовариства з вугілля та сталі, Європейського Економічного Співтовариства та Європейське співтовариство з атомної енергії (Євратому) у 1965 р:

а) створено єдину структуру інститутів (Комісія та Рада, Європарламент і Суд Європейських співтовариств);

б) створено Європейський суд із прав людини;

в) створено Європейську комісія та Парламентську асамблею Ради Європи;

г) створено Раду Європи.

6. З якою метою 5 травня 1949 демократичними західноєвропейськими країнами була створена Рада Європи:

а) захисту прав і свобод людини, демократичних принципів, розвитку загальноєвропейського співробітництва в галузі права, культури, охорони навколишнього середовища;

б) забезпечення захисту прав національних меншин країн Європи;

в) створення спільного ринку та запровадження спільної митної політики в межах країн Європи;

г) для припинення Другої світової війни.

7. Що собою являє людська гідність, право на повагу якої належить до базових європейських цінностей:

а) можливість чинити вибір відповідно до своїх бажань, інтересів і цілей на основі знання об'єктивної дійсності;

б) це право на ставлення до себе як до людської істоти;

- в) зовнішнє визнання, оцінку дій, діяльності особистості з боку інших;
- г) відчуття задоволення від усвідомлення досягнутих успіхів, переваги в чому-небудь.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1

Зміст заняття

Історія європейської інтеграції. Розвиток ідей про створення об'єднаної Європи. Історія створення Ради Європи. Механізми інтеграції держав-членів Європейського Союзу. Історичні етапи створення та діяльності Європейського Союзу від Єдиного об'єднання вугілля і сталі до Єдиного економічного союзу. Передумови створення Європейського Союзу. Загальна характеристика інших європейських міжнародних організацій. Поняття європейського права та підходи до його розуміння. Цінності європейського права.

Завдання 1

Подивіться відео за посиланням:

URL: https://www.youtube.com/watch?v=wqOvNihZ_M&t=85s.

Поясніть, який це етап в історії європейської інтеграції та як ці події вплинули на створення ЄС.

Завдання 2

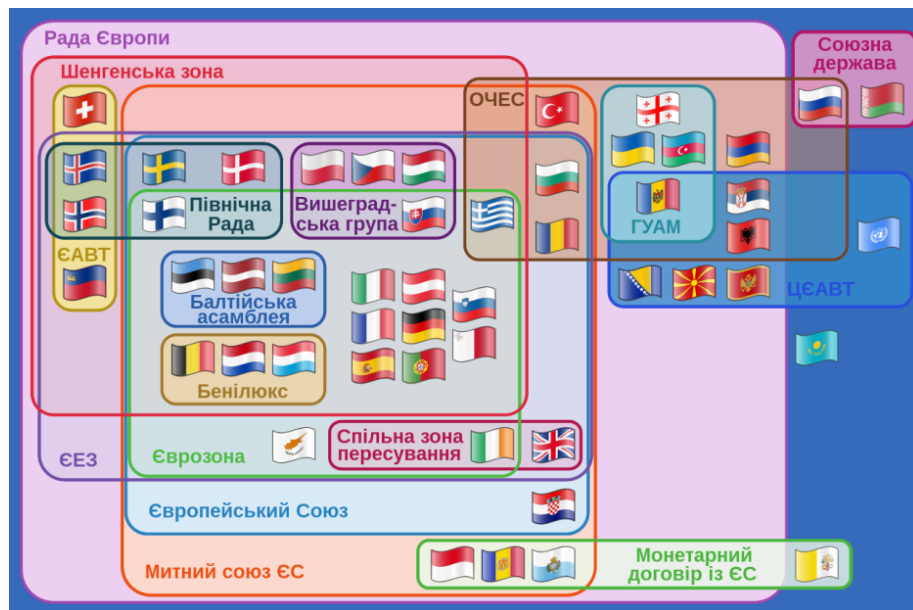
Користуючись науковою літературою, створіть схему історичного розвитку Європейського Союзу.

Поясніть значення політичних та економічних чинників для створення ЄС.

Коли і чому Велика Британія стала членом ЄС, та чому припинила участь у союзі? Через які причини Норвегія не стала членом ЄС?

Завдання 3

Охарактеризуйте міжнародні організації, подані на схемі фігурами, що об'єднують різні країни Європи. У чому полягають особливості Європейського Союзу та права Європейського Союзу? З якою метою була створена Рада Європи та якими способами здійснюється досягнення цієї мети?

Джерело рисунка:

URL: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/0/03/Supranational_European_Bodies-uk.svg/1280px-Supranational_European_Bodies-uk.svg.png

Дискусія на тему «Європейські цінності та українська ідентичність»

Методичні вказівки:

1. Заздалегідь ознайомтесь із рекомендованими джерелами:

– Головаха Євген. Що таке європейські цінності і чи є вони в Україні.

URL: https://www.youtube.com/watch?v=2WZRu_tqoII;

– Зісельс Йосип. Ідентичність та цінності: презентація. URL:

<https://www.slideshare.net/dlubkin/ss-53701251;>

– Зісельс Йосип. Цивілізаційна ідентичність та системи цінностей. Відеолекція.

URL: <http://vaadua.org/news/yosif-zisels-civilizaciyna-identichnist-ta-sistemi-cinnostey-lekciya-video;>

– Киридон Алла. Європейська ідентичність: структурування смислового простору. Європейські історичні студії. URL: [http://eustudies.history.knu.ua/alla-kyrydon-yevropejska-identychnist-strukturuvannya-smyslovogo-prostoru/;](http://eustudies.history.knu.ua/alla-kyrydon-yevropejska-identychnist-strukturuvannya-smyslovogo-prostoru/)

– Українське суспільство і європейські цінності. URL: <https://www.slideshare.net/indrih/ss-86911689;>

– Is there a European identity? URL: <https://www.futurelearn.com/courses/culture-identity-europe/0/steps/32222;>

– The Struggle for Ukraine / Chatham House Report. URL: [https://reader.chathamhouse.org/struggle-for-ukraine#.](https://reader.chathamhouse.org/struggle-for-ukraine#)

2. Сформулюйте свою власну позицію

Історія України – це історія розвитку нації на кордоні між двома цивілізаціями, пошуку власної ідентичності між двома потужними геополітичними впливами – європейським та євразійським. Який вплив був більш потужним у різні історичні періоди і сьогодні? Чи мають Українці власну ідентичність? Що зближує нас з Європою і що відрізняє? Чи поширені європейські цінності в українському суспільстві? За яким геополітичним вектором має розвиватися майбутнє України? Які загрози і які переваги чекають на нашу державу в разі обрання європейського чи євразійського шляху?

3. Подумайте про аргументи на користь вашої позиції, які можна буде висловити на занятті.

4. Дискусія відбувається на практичному занятті

Студенти, які мають спільну позицію, об'єднуються в групи, обговорюють у середині групи аргументи на користь своєї позиції, один студент від групи готує повідомлення, яке коротко розкриє цю позицію.

Після прослуховування повідомлень студенти з інших груп можуть висловитися для того, щоб погодитися з іншими позиціями або заперечити їм.

Можна попросити опонентів розширити свою точку зору (надати приклад або додаткову інформацію), дати відповідь на питання, що виникли.

Представники кожної групи роблять висновки із свого виступу.

Студенти, які входили до однієї з груп, у разі зміни позиції в результаті дискусії, пояснюють причини зміни своєї позиції.

ТЕМА 2. Європейський Союз: правова природа, завдання та компетенція

Методичні вказівки щодо вивчення теми

Вивчаючи цю тему, важливо з'ясувати, які основні підходи до розуміння правової природи Європейського Союзу склалися в науці міжнародного права.

Потрібно знати, які держави є членами Європейського Союзу, вміти характеризувати як відбувалася процедура розширення Європейського Союзу, розуміти зміст Копенгагенських критеріїв, яким повинна відповідати країна-кандидат, знати порядок вступу до ЄС і порядок призупинення окремих прав держави-члена ЄС. Необхідно розуміти, що установчі договори ЄС не передбачають виключення із цієї організації, проте містять положення щодо порядку виходу з ЄС.

Серед основних завдань ЄС є створення простору свободи, безпеки і правосуддя; створення внутрішнього ринку; забезпечення функціонування Економічного та валютного союзу.

Необхідно розуміти принципи функціонування Економічного та валютного союзу ЄС, правовий режим єдиної валюти ЄС, як формуються фінанси та бюджет Європейського Союзу.

Як міжнародна організація ЄС має свою символіку (гімн Європи, прапор ЄС, девіз «Єдність у різноманітті»).

Особливістю ЄС як міжнародної організації є запровадження громадянства Союзу. Необхідно знати якими документами закріплено права громадянина ЄС та вміти їх характеризувати.

Зміст та обсяг компетенції ЄС закріплені установчими договорами ЄС (Договір про ЄС та Договір про функціонування ЄС). Студентам необхідно знати, на які питання поширюється виключна компетенція ЄС, спільна (конкуруюча) компетенція ЄС, додаткова компетенція ЄС, спеціальна компетенція ЄС; розуміти зміст принципів субсидіарності та пропорційності.

Завдання для самоконтролю

Виберіть правильне твердження

1. Виберіть із переліченого те, що належить до сфер виключної компетенції ЄС:

- а) туризм;
- б) цивільний захист населення;
- в) захист прав споживачів;
- г) збереження морських біологічних ресурсів у межах спільної політики в сфері рибальства.

2. Виберіть із переліченого те, що належить до сфер виключної компетенції ЄС:

- а) монетарна політика – для держав-членів, валютою яких є євро;
- б) цивільний захист населення;
- в) мистецтво;
- г) захист прав споживачів.

3. Виберіть із переліченого те, що належить до сфер, в яких здійснюється координація інтересів держав-членів ЄС відповідно до Лісабонського договору:

- а) митний союз;
- б) економічна політику держав-членів, за винятком тих країн, валютою яких є євро;
- в) встановлення правил конкуренції, необхідних для функціонування внутрішнього ринку;
- г) збереження морських біологічних ресурсів у межах спільної політики в сфері рибальства.

4. Як вирішуються суперечки щодо визначення компетенції ЄС:

- а) у Суді ЄС;
- б) в Європейському суді з прав людини;

в) у Парламентській асамблеї Ради Європи;

г) в Європейській комісії.

5. Що із зазначеного є метою Союзу відповідно до Договору про ЄС:

а) підтримувати мир, свої цінності та добробут своїх народів;

б) регулювати торговельні відносини учасників Організації;

в) створення зони вільної торгівлі між країнами-засновницями;

г) захист свободи та безпеки його членів у Європі та Північній Америці відповідно до принципів Статуту ООН?

6. Які положення щодо громадянства ЄС містяться у статті 20 ДФЄС:

а) громадянство ЄС надається будь-якій людині в разі її народження на території держави-члена ЄС;

б) надання громадянства ЄС здійснюється для громадян держав-членів ЄС, які входять до єврозони;

в) громадянство ЄС надається будь-якій людині в разі наявності у неї громадянства держави-члена Європейського Союзу, водночас воно припиняє національне громадянство та замінює його;

г) громадянство ЄС надається будь-якій людині в разі наявності у неї громадянства держави-члена Європейського Союзу, водночас воно не припиняє та не замінює національного громадянства, а є додатковим.

7. Що з переліченого повною мірою характеризує, що складає фінансове підґрунтя діяльності Європейського Союзу:

а) податкова система ЄС;

б) Європейський соціальний фонд;

в) спільна економічна політика держав-членів ЄС;

г) загальний бюджет ЄС і спеціальні структурні фонди.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2

Правова природа Європейського Союзу

Зміст заняття

Основні підходи до розуміння правової природи Європейського Союзу. Члени Європейського Союзу. Процедура розширення Європейського Союзу. Копенгагенські критерії. Порядок вступу до ЄС. Призупинення окремих прав держави-члена ЄС. Порядок виходу з ЄС. Розв'язання кейсів.

Завдання 1

Охарактеризуйте правову природу Європейського Союзу та дайте відповіді на такі питання:

1. Які завдання стоять перед ЄС?
2. Що собою являє міжнародна організація, які права та обов'язки її членів?
3. Які ознаки притаманні федерації (конфедерації)?
4. Чи існують інші міжнародні організації із схожими завданнями?

Завдання 2

У 2022 році громадянин Німеччини пан Кай Шредер ініціював петицію до Європарламенту № 0522/2022 щодо членства Угорщини в ЄС. Автор петиції наголошує на тому, що діяльність Угорщини несумісна з ліберально-демократичними стандартами та нелояльності країни до інших держав-членів. Пропонує на прикладі Brexit позбавити Угорщину членства у Союзі. Поясніть, яким чином можна набути членства у ЄС, яким чином може припинитися членство в цій міжнародній організації, чи можна було позбавити членства Угорщину за результатами розгляду цієї петиції? Чи може вплинути на членство в ЄС недотримання державою цінностей, визначених у ст. 2 Договору про ЄС?

Джерела:

1. Petition No 0522/2022 by Kay Schroeder (German) on Hungary's EU membership
URL: <https://www.europarl.europa.eu/petitions/en/petition/content/0522%252F2022/html/Petition-No-0522%252F2022-by-Kay-Schroeder-%2528German%2529-on-Hungary%25E2%2580%2599s-EU-membership>;
2. Консолідовані версії договору про Європейський Союз (вчиненого в Маастрихті сьомого дня лютого тисяча дев'ятсот дев'яносто другого року) та Договору про функціонування Європейського Союзу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/file/text/40/f450346n12.pdf>.

Завдання 3

Ознайомтесь із інформацією за посиланням <https://www.radiosvoboda.org/a/26701088.html> та дайте відповідь, чи мають право представники ЄС ставити такі вимоги перед державою-кандидатом у члени ЄС. Які обов'язки покладаються на країну в процесі вступу до ЄС? Що означає набуття членства у ЄС?

Завдання 4

Відповідно до ст. 4 Закону Польщі «Про громадянство Польщі» від 2 квітня 2009 року, польське громадянство набувається: 1) за правом народження; 2) шляхом надання польського

громадянства; 3) шляхом визнання польського громадянства (ст. 30–37 Закону); 4) шляхом відновлення польського громадянства. За ст. 5 цього ж закону шлюб польського громадянина з особою, яка не є громадянином Польщі не тягне зміни громадянства кожного з подружжя. Громадянка Білорусі К. взяла шлюб з громадянином Польщі В. в Мінську. Подружжя проживало на території Білорусі з 2015 до 2018 року. У 2017 році у подружжя народився син М. У 2018 році подружжя виїхало до Польщі на постійне місце проживання в зв'язку з репресіями з боку білоруської влади. К. отримала у Польщі статус біженця. Чи можуть К. та М. станом на 2021 рік претендувати на отримання громадянства ЄС? Що собою являє громадянство ЄС?

Джерела:

1. Консолідовані версії договору про Європейський Союз (вчиненого в Маастрихті сьомого дня лютого тисяча дев'ятсот дев'яносто другого року) та Договору про функціонування Європейського Союзу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/file/text/40/f450346n12.pdf>.

2. Закон Польщі «Про громадянство Польщі» від 2 квітня 2009 року <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20120000161/U/D20120161Lj.pdf>.

Завдання 5

На території держави-члена ЄС сталося стихійне лихо (землетрус). Уряд цієї країни звернувся до Європейської Ради з проханням виділити кошти з бюджету ЄС на відновлення трьох зруйнованих міст. Які витрати можуть здійснюватися з бюджету ЄС? Що собою являє Фонд солідарності ЄС? Чи передбачено порядок виділення коштів для держав-членів ЄС для подолання непередбачуваних критичних ситуацій?

Джерела:

1. Консолідовані версії договору про Європейський Союз (вчиненого в Маастрихті сьомого дня лютого тисяча дев'ятсот дев'яносто другого року) та Договору про функціонування Європейського Союзу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/file/text/40/f450346n12.pdf>.

2. Регламент Ради (ЄС, Євратом) 2020/2093 від 17 грудня 2020 року про встановлення багаторічної фінансової бази на 2021–2027 роки.

3) Регламент Ради (ЄС) № 2012/2002 від 11 листопада 2002 року про створення Фонду солідарності Європейського Союзу.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3

Завдання та компетенція Європейського Союзу

Зміст заняття

Завдання ЄС. Створення простору свободи, безпеки і правосуддя як завдання ЄС. Створення внутрішнього ринку як завдання ЄС. Економічно-валютний союз як завдання ЄС. Принципи функціонування Економічного та валютного союзу ЄС. Правовий режим єдиної валюти ЄС. Фінанси та бюджет Європейського Союзу. Символіка ЄС. Громадянство ЄС. Права громадянина ЄС. Поняття і види компетенції ЄС. Виключна компетенція ЄС. Спільна (конкуруюча) компетенція ЄС. Додаткова компетенція ЄС. Принципи субсидіарності та пропорційності. Спеціальна компетенція ЄС. Розв'язання кейсів.

Завдання 1

Посилаючись на положення установчих договорів ЄС, визначте предмети відання, сфери діяльності та компетенцію ЄС.

Розподіліть зазначені сфери за видами компетенції: *охорона та зміцнення здоров'я людини; транспорт; промисловість; захист прав споживачів; культура; туризм; довкілля; освіта, професійне навчання, молодь та спорт; митний союз; встановлення правил конкуренції, необхідних для функціонування внутрішнього ринку; монетарна політика – для держав-членів, валютою яких є євро; простір свободи, безпеки та справедливості; внутрішній ринок; соціальна політика в аспектах, визначених у ДФЄС; економічна, соціальна та територіальна єдність; сільське господарство та рибальство, за винятком збереження морських біологічних ресурсів; транс'європейські мережі; енергетика; збереження морських біологічних ресурсів у межах спільної політики в сфері рибальства; цивільний захист; адміністративне співробітництво; спільна торговельна політика; спільні проблеми безпеки у сфері охорони здоров'я в аспектах, визначених у ДФЄС.*

Завдання 2

Ознайомтеся із цими рішеннями Суду ЄС:

- Рішення Суду ЄС від 24 січня 1991 р. у справі *Alsthom Atlantique SA проти Compagnie de construction mécanique Sulzer SA*;
- Рішення Суду ЄС від 13 Червня 1958 р. у справі *Merloni & Co., Industrie Metallurgiche, società in accomandita semplice v High Authority of the European Coal and Steel Community*;
- Рішення Суду ЄС у Справі *126/86 Gimenez Zaera v Instituto Nacional de la Seguridad Social* (1987) ECR;

– Рішення Суду ЄС від 31 березня 1971 р. у справі *Commission of the European Communities v Council of the European Communities*;

– Рішення Суду ЄС від 5 листопада 2019 *European Commission v Republic of Poland*.

Визначте, що стало підставою для звернення до суду, які цілі, завдання чи цінності ЄС потребували тлумачення для вирішення справи.

Завдання 3

Останніми науковими дослідженнями було доведено, що полівініл, який використовується для виготовлення переважної більшості упаковок, є шкідливим для здоров'я. Європейська комісія внесла до Європейського парламенту відповідний проєкт, яким запропонувала заборонити виготовлення упаковок для продукції з використанням полівінілу на всій території держав-членів ЄС. Чи порушує такий проєкт принцип субсидіарності ЄС? Чи належить охорона здоров'я до компетенції ЄС?

Завдання 4

Національним трудовим правом держави-члена ЄС визначено, що у разі наявності кількох претендентів на певну посаду пріоритет надається особам чоловічої статі. Громадянка цієї держави К. намагалась влаштуватися на посаду інженера в компанію «Система», але отримала відмову у зв'язку з тим, що інший претендент, хоча і мав гірші професійні якості, належав до чоловічої статі. Звернувшись за судовим захистом, К. отримала відмову, адже дії «Системи» відповідали нормам національного трудового права. Чи порушено право ЄС такими нормами національного права? Чи може національний закон суперечити цінностям, проголошеним у Договорі про ЄС?

Завдання 5

Влітку 2021 року Верховний представник Союзу з питань зовнішньої політики провів переговори з урядом Єгипту та уклав двосторонню угоду від імені ЄС про партнерство і співробітництво у сфері розвитку митних відносин. Чи діяв Верховний представник Союзу в межах компетенції ЄС? Чи має право ЄС укладати міжнародні угоди?

Джерела:

1. Консолідовані версії договору про Європейський Союз (вчиненого в Маастрихті сьомого дня лютого тисяча дев'ятого року) та Договору про функціонування Європейського Союзу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/file/text/40/f450346n12.pdf>.

ТЕМА 3. Джерела права ЄС

Методичні вказівки щодо вивчення теми

Під час вивчення цієї теми студенти повинні засвоїти, що собою являють джерела права ЄС, навчитися розрізняти первинне та вторинне (похідне) законодавство ЄС. Потрібно розуміти дію в часі та просторі нормативних актів союзу, характеризувати Установчі Договори Європейського Союзу, регламенти, директиви, рішення, позиції та рекомендації інституцій Союзу. Необхідно знати законодавчу процедуру в ЄС, повноваження інституцій, які ініціюють ухвалення актів вторинного права, розглядають і схвалюють.

Важливе значення в праві ЄС мають судові рішення Суду ЄС, у них було сформульовано більшість принципів права ЄС.

Із набранням чинності Лісабонським договором ЄС як суб'єт міжнародних відносин одержав право укладати міжнародні договори. Потрібно розуміти відмінність правового статусу міжнародних норм, укладених Союзом, від статусу угод, укладених державами-членами.

Студентам потрібно вивчити зміст принципів права ЄС та зрозуміти їх значення у правовому регулюванні відносин у ЄС. Зокрема, це принцип правової визначеності, принцип відкритої (щирої) співпраці, принцип пропорційності, принцип прямої дії права ЄС, верховенство права ЄС.

Право ЄС впливає на правові системи держав-членів, у зв'язку з чим відбувається уніфікація та гармонізація національного права.

Завдання для самоконтролю

Виберіть правильне твердження:

1. Які нормативно-правові акти ЄС встановлюють цілі та результати, що мають бути досягнуті, причому національним органам надається свобода вибору форм і методів їх реалізації:

- а) регламенти;
- б) висновки;
- в) рішення;
- г) директиви.

2. Який з названих документів є джерелом первинного права ЄС:

а) Регламент Ради (ЄС) No 833/2014 від 31 липня 2014 року щодо обмежувальних заходів з огляду на дії Росії, що дестабілізують ситуацію в Україні;

- б) Ніцький договір 2001 р.;
- в) Рішення Суду ЄС «Francovich and others v Italy» (1991);
- г) Договір про запровадження Конституції для Європи 2004 р.

3. Які нормативно-правові акти інститутів ЄС можна охарактеризувати як акти уніфікації національного права, які за юридичною силою аналогічні національним законам:

- а) рамкові рішення;
- б) регламенти;
- в) рішення;
- г) директиви.

4. Назвіть правові акти ЄС, які не є юридично обов'язковими:

а) Повідомлення Комісії щодо співробітництва в межах Мережі Органів з питань захисту конкуренції;

б) Регламент Ради (ЄС) від 27 червня 2002 року стосовно механізму тимчасового захисту суднобудування;

в) Директива Європейського Парламенту та Ради від 14 червня 2006 року про достатність основного капіталу інвестиційних компаній і кредитних установ.

5. Який правовий акт ЄС з перелічених має пряму дію:

а) Рамкове Рішення Ради від 22 липня 2003 року про боротьбу з корупцією у приватному секторі;

б) Регламент (ЄС) Європейського Парламенту та Ради від 26 жовтня 2005 року про контроль за готівкою, що завозиться або вивозиться у Співтоваристві;

в) Рекомендація Ради від 9 грудня 1999 року про співпрацю в боротьбі з фінансуванням терористичних груп.

6. Оберіть варіант відповіді, в якому правильно зазначено, як діє право ЄС для країни з моменту набуття нею членства у ЄС:

а) дія нормативних актів на неї обумовлюється спеціальною угодою;

б) кожна держава, яка вступає в ЄС, самостійно визначає, які акти ЄС будуть чинними на її території;

в) для неї стають обов'язковими всі чинні нормативні акти, що були прийняті в Європейському Союзі з моменту його заснування;

г) на неї поширюються лише ті нормативні акти Союзу, які були прийняті після її приєднання.

7. Яке з наведених тверджень відповідає принципу верховенства права ЄС:

а) норми права ЄС не мають верховенства над нормами Конституцій держав-членів ЄС;

б) національні суди держав-членів ЄС можуть застосовувати лише національні правові акти, незважаючи на те, що вони суперечать актам ЄС;

в) держава не має права протиставляти прийнятим актам ЄС власні акти та дії.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4

Загальна характеристика джерел права ЄС

Зміст заняття

Поняття джерел права ЄС. Первинне законодавство Європейського Союзу і його значення. Дія в часі та просторі нормативних актів союзу. Договори як конституційна основа права Європейського Союзу. Похідне (вторинне) законодавство як частина системи норм, розроблених згідно з основними договорами. Регламенти, директиви, рішення, позиції та рекомендації. Нетипові акти. Судові рішення як джерело права Європейського Союзу. Міжнародні акти, укладені Союзом, і їх значення. Відмінність правового статусу міжнародних норм, укладених союзом, від статусу угод, укладених державами-членами. Законодавча процедура в ЄС. Вплив права ЄС на правові системи держав-членів. Розв'язання кейсів.

Завдання 1

Проаналізуйте структуру права ЄС, поданого на сайті <http://eurlex.europa.eu/homepage.html>. Зазначте основні розділи законодавства. Зробіть висновки про джерела права ЄС.

Характеризуючи джерела права ЄС, визначте, що спільного між джерелами міжнародного права та права ЄС, а також що є відмінним. Проаналізуйте також спільне та відмінне між джерелами національного права та джерелами права ЄС. Поміркуйте над питанням: джерела права ЄС мають більше спільних ознак із джерелами національного права чи міжнародного?

Завдання 2

Громадянка України У. вирішила оскаржити націоналізацію КБ «Приватбанк» у суді, вважаючи її неправомірною концентрацією, яка суперечить положенням Регламенту Ради (ЄС) №139/2004. Відповідно до ст. 256 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, Україна наближує своє законодавство про конкуренцію та практику застосування до *acquis* ЄС з урахуванням положень зазначеного Регламенту. Яке рішення має ухвалити національний суд? На яку територію поширюється дія права ЄС, чим це визначається?

Завдання 3

У квітні 2024 р. інституціями ЄС були, зокрема, ухвалені:

– Директива (ЄС) 2024/1275 Європейського Парламенту та Ради від 24 квітня 2024 року про енергетичну ефективність будівель;

– Регламент (ЄС) 2024/1252 Європейського Парламенту та Ради від 11 квітня 2024 року, що встановлює рамки для забезпечення безпечного та сталого постачання критичної сировини та вносить зміни до Регламентів (ЄС) № 168/2013, (ЄС) 2018/858, (ЄС) 2018/1724 та (ЄС) 2019/1020.

Охарактеризуйте юридичну силу цих актів права ЄС (зверніть увагу на такі їх властивості? як обов'язковість, необхідність імплементації). Які правові наслідки для держав-членів ЄС має ухвалення цих правових актів?

Завдання 4

Італійською страховою компанією «Bellinshurians» передбачено різні розміри премій і пільг у межах страхового полісу для чоловіків і жінок. Також жінкам пропонують менш вигідні умови страхування на підставі вагітності й материнства. Чи є законними такі дії страхової компанії? Визначте, чи поширюються на страхові відносини положення ст. 2 Договору про ЄС та Директиви 2004/113/ЄС з забезпечення гендерної рівності.

Завдання 5

У межах положень установчих договорів Італія була зобов'язана не встановлювати додаткових перешкод на шляху руху товарів, що походять із держав-членів ЄС. Підприємство «Альфа» вирішило імпортувати з Фінляндії солі ціаніду, які потім планувало використовувати для виготовлення гербіцидів. Проте італійська влада заборонила ввезення таких товарів, мотивуючи це охороною довкілля. Підприємство оскаржило таку заборону до суду, наголошуючи, що вона суперечить праву ЄС і вимагаючи відшкодування збитків, завданих такою заборону. Чи створюють норми установчих договорів права і обов'язки для осіб приватного права на території держав-членів ЄС? Яке рішення повинен ухвалити суд?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5

Принципи права Європейського Союзу

Зміст заняття

Поняття і зміст принципів права ЄС. Значення принципів права ЄС. Класифікація принципів права ЄС. Принцип правової визначеності. Принцип відкритої співпраці. Принцип пропорційності. Принципи дії права ЄС. Верховенство права ЄС. Доктрина прямої дії права ЄС. Право ЄС і міжнародне право. Взаємодія права ЄС і національного права держав-членів. Розв'язання кейсів.

Завдання 1

Ознайомтесь із змістом рішень Суду ЄС по цих справах і поясніть їх значення для формування принципів верховенства права ЄС та прямої дії права ЄС:

- Judgment of the Court of 5 February 1963. NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos v Netherlands Inland Revenue Administration;
- Judgment of the Court of 15 July 1964. Flaminio Costa v E.N.E.L.;
- Judgment of the Court of 9 March 1978. Amministrazione delle Finanze dello Stato v Simmenthal SpA;
- Judgment of the Court of 19 June 1990. The Queen v Secretary of State for Transport, ex parte: Factortame Ltd and others;
- Judgment of the Court of 15 June 1978. Gabrielle Defrenne v Société anonyme belge de navigation aérienne Sabena;
- Judgment of the Court of 12 July 1990. A. Foster and others v British Gas plc;
- Judgment of the Court of 10 April 1984. Sabine von Colson and Elisabeth Kamann v Land Nordrhein-Westfalen;
- Judgment of the Court (Sixth Chamber) of 13 November 1990. Marleasing SA v La Comercial Internacional de Alimentacion SA;
- Judgment of the Court of 19 November 1991. Andrea Francovich and Danila Bonifaci and others v Italian Republic;
- Judgment of the Court of 5 March 1996. Brasserie du Pêcheur SA v Bundesrepublik Deutschland and The Queen v Secretary of State for Transport, ex parte: Factortame Ltd and others;
- Judgment of the Court of 30 April 1996. CIA Security International SA v Signalson SA and Securitel SPRL.

Завдання 2

Громадянин Данії Ф. проживав на території Фарерських островів. Місцевим законодавством було встановлено обмеження на торгівлю свіжими мандаринами та апельсинами – їх ввезення мало відбуватись винятково за умови наявності сертифікатів якості, обсягом не більше як 5 тонн за 1 рік. Вважаючи таку ситуацію порушенням його прав, Ф. звернувся до місцевого суду, зазначивши, що вищенаведені обмеження порушують принципи права ЄС. Про порушення яких принципів йдеться? Чи застосовується право ЄС до Фарерських островів? Яке рішення повинен ухвалити суд? Чи змінилася б відповідь, якби Ф. проживав на Фолклендських островах?

Завдання 3

Проаналізуйте рішення та накази Суду ЄС стосовно судової реформи у Республіці Польща:

– Judgment of the Court (Grand Chamber) of 5 November 2019. European Commission v Republic of Poland;

– Judgment of the Court (Grand Chamber) of 24 June 2019. European Commission v Republic of Poland;

– Order of the Vice-President of the Court of 6 October 2021. European Commission v Republic of Poland;

– Order of the Court (Grand Chamber) of 8 April 2020. European Commission v Republic of Poland.

Ознайомтеся з цими рішеннями Конституційного суду Республіки Польща:

– Wyrok w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, dnia 14 lipca 2021 r. (Рішення Конституційного Трибуналу щодо обов'язку держави-члена ЄС вживати тимчасових заходів, що стосуються форми системи та функціонування конституційних органів судової влади цієї держави);

– Рішення Конституційного Суду Польщі від 7 жовтня 2021 року щодо оцінювання відповідності Конституції Польщі окремих положень Договору про Європейський Союз.

Суд ЄС сформулював і чітко дотримується принципу верховенства права ЄС, відповідно до якого акти законодавства ЄС мають вищу юридичну силу, ніж національне законодавство. Чи не нівелює такий підхід національне законодавство? Чи не обмежує принцип верховенства права ЄС волю національного законодавця і, зрештою, суверенітет держави? Висловіть свої міркування щодо вирішення ситуації щодо суперечки Комісії з Польщею.

Завдання 4

Науковці констатували значне зменшення популяції креветки атлантичної, що є основним кормом для оселедця. Для того, щоб відновити популяцію креветки, Європейська Комісія внесла до Європейського парламенту проєкт, яким заборонявся вилов будь-яких видів риби вздовж всього узбережжя держав-членів ЄС. Чи належать такі заходи до компетенції ЄС? Чи порушуються такими заходами принцип пропорційності?

ТЕМА 4. Інституції та органи ЄС

Методичні вказівки щодо вивчення теми

Під час вивчення цієї теми студенти повинні засвоїти систему інституцій та органів Європейського Союзу, знати як співвідносяться поняття «орган» та «інституція» ЄС.

На основі аналізу Договору про ЄС та Договору про функціонування ЄС потрібно знати склад, призначення, функції та повноваження Європейської Комісії, Ради, Європейської Ради, Європейського Парламенту, Рахункової Палати (Суду Аудиторів). Необхідно також розуміти правовий режим Європейського центрального банку та Європейської системи центральних банків; знати принципи побудови та функціонування судової системи Європейського Союзу, особливості та види проваджень у судах Європейського Союзу, який вплив мають преюдиційні тлумачення на розвиток права Союзу. Не потрібно забувати про допоміжні органи Європейського Союзу, зокрема знати склад, призначення і функції Економічно-соціального Комітету, Комітету Регіонів, органів спеціальної компетенції ЄС у сфері захисту прав людини, Європейського інвестиційного банку та його значення для діяльності Європейського Союзу.

Завдання для самоконтролю

Виберіть правильне твердження:

1. Законодавчу функцію в ЄС виконує:

- а) Європейська комісія;
- б) Європейська Рада;
- в) Рада ЄС;
- г) Європейський центральний банк.

2. Інтереси держав-членів у інституційній структурі ЄС представляє:

- а) Суд ЄС;
- б) Рада ЄС;
- в) Європейська комісія;
- г) Європейський парламент.

3. Яка інституція ЄС обирається шляхом прямих виборів у державах-членах ЄС:

- а) Європейська комісія;
- б) Рада ЄС;
- в) Європейський парламент;
- г) Суд Аудиторів (Рахункова палата);
- б) Європейська Рада.

4. Визначте, хто входить до складу Європейської Ради:

- а) Президент Європейської Ради;

- б) Президент Європейської Комісії;
 - в) Верховний представник ЄС з закордонних справ і політики безпеки;
 - г) Глави держав-членів ЄС.
5. Визначте спосіб формування Ради ЄС:
- а) обирається шляхом прямих виборів у державах – членах ЄС;
 - б) формується із представників парламентів держав – членів ЄС;
 - в) формується із голів парламентів держав – членів ЄС;
 - г) формується із представників від кожної держави – члена на рівні міністрів.
6. Визначте повноваження Суду Аудиторів (Рахункової Палати ЄС):
- а) сприяє контролю за виконанням бюджету;
 - б) має право звертатися до Суду з позовами про скасування актів чи бездіяльність;
 - в) виконує аудиторські перевірки;
 - г) усі відповіді правильні.
7. Економічний і соціальний комітет є:
- а) дорадчим органом ЄС;
 - б) однією з інституцій ЄС;
 - в) ця установа функціонує в межах Ради Європи;
 - г) статус ЕКОСОК в установчих договорах не визначено.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6

Інституції та органи ЄС

Зміст заняття

Система інституцій та органів Європейського Союзу. Співвідношення понять «орган» та «інституція» ЄС. Основні інституції та органи ЄС. Склад і призначення членів Комісії. Рада: склад і призначення, функції і повноваження. Європейська Рада. Європейський Парламент: склад, призначення, функції і повноваження. Рахункова Палата: склад, призначення, функції. Правовий режим Європейського центрального банку та Європейської системи центральних банків. Допоміжні органи Європейського Союзу. Економічно-соціальний Комітет: склад, призначення і функції. Роль Комітету Регіонів і його функції. Органи спеціальної компетенції ЄС у сфері захисту прав людини. Європейський інвестиційний банк і його значення для діяльності Європейського Союзу. Розв'язання кейсів.

Джерела:

1. Регламент роботи Європарламенту 9 скликання. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32019Q1122%2801%29>.

2. Статуту депутатів Європейського парламенту – URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32005Q0684>.

3. Рішення Ради від 1 грудня 2009 року про прийняття Регламенту Ради (2009/937/ЄС). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A02009D0937-20150101>.

4. Регламенті Комісії [С (2000) 3614]. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32000Q3614>.

5. Рішення Європейської Ради від 1 грудня 2009 р. Про прийняття Регламенту. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32009D0882>.

6. Регламент Рахункової палати Європейського Союзу. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32010Q0423%2801%29&qid=1616770536578>.

7. DECISION № 21-2021 LAYING DOWN THE RULES FOR IMPLEMENTING THE RULES OF PROCEDURE OF THE COURT OF AUDITORS.

8. Протокол (№ 4) про статут європейської системи центральних банків та європейського центрального банку. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12016E%2FPRO%2F04> (українською мовою URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/file/text/40/f450346n12.pdf>).

9. Протокол (№ 5) про статут Європейського інвестиційного банку (українською мовою URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/file/text/40/f450346n12.pdf>).

10. Правила процедури Комітету регіонів. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32014Q0305%2801%29>.

11. Правила процедури та Кодекс поведінки членів ЄЕК та виконавчі положення (2021) URL: <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/eesc-2021-01810-00-01-regl-tra-en.docx>.

Завдання 1

Різні інституції ЄС з моменту створення втілювали або інтереси держав-членів, або Співтовариства в цілому, тобто були або наднаціональними інституціями, або міжнаціональними. Визначте, на основі установчих договорів, які саме інституції ЄС є «наднаціональними». Розкрийте сутність їх наднаціональних повноважень. Визначте інституції, які забезпечують інтереси держав – членів Європейського Союзу. Поясніть чим органи та установи ЄС відрізняються від інституцій?

Завдання 2

50 депутатів Європейського Парламенту звернулися до Європейської Комісії з пропозицією розробки Комісією проекту регламенту. Як має діяти Комісія в разі одержання такої

пропозиції? Чи зобов'язана вона розробити відповідний проєкт регламенту? Відповідь обґрунтуйте.

Завдання 3

На розгляд Європейського Парламенту було внесено питання щодо застосування санкцій до держави – члена ЄС, яка серйозно та систематично порушує основні принципи Союзу, закріплені в ст. 2 Договору про Європейський Союз. Як має діяти Європейський парламент? В якому разі відповідне рішення вважатиметься схваленим Європейським Парламентом? Чи має право Європейський парламент ініціювати розгляд питання про застосування санкцій до держави-порушниці? Аргументуйте відповіді.

Завдання 4

На засіданні Європейського парламенту після розгляду виконання бюджету Комісією виникло питання про недовіру Європейській Комісії. Європейський парламент більшістю голосів прийняв вотум недовіри Комісії. Дайте правове оцінювання ситуації. Які наслідки має прийняття Європейським Парламентом вотуму недовіри Європейській Комісії?

Завдання 5

Рада Європейського Союзу розглядала питання, пов'язані з конкуренцією на ринку відновлюваної енергетики. Німеччина, Італія, Мальта та Фінляндія запропонували проєкт, відповідно до якого на ринку електроенергії можна здійснити обмеження конкуренції на користь підприємствам, які виробляють електроенергію з поновлюваних джерел. Австрія, Румунія, Люксембург і Швеція виступили проти такого проєкту. В якій конфігурації мала засідати Рада ЄС для вирішення цього питання? Що таке конфігурації Ради ЄС? Які існують конфігурації Ради ЄС? Яка процедура прийняття рішень із зазначених вище питань? Рішення в якій сфері потребують підтримки кваліфікованої більшості, які – одногосної підтримки, а які можуть бути вирішені простою більшістю голосів?

Чи буде прийняте вищенаведене рішення, якщо проти нього проголосують Австрія, Румунія, Люксембург, Швеція, Болгарія та Естонія? Для відповіді на це питання скористайтеся калькулятором голосів (URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/voting-system/voting-calculator/>).

Завдання 6

Європейська Рада, аналізуючи роботу Європейської Комісії, визнала її незадовільною та консенсусом ухвалила рішення про недовіру Європейській Комісії й вимагала її відставки.

Члени Європейської Ради розпочали консультації щодо призначення нового Голови Європейської Комісії. Визначте правомірність дій Європейської Ради.

Завдання 7

Рада ЄС після консультацій з Європейською Комісією призначила кваліфікованою більшістю голосів членів та одностайно обрала Голову Рахункової Палати (Суду Аудиторів) та Високого представника з зовнішніх справ і політики безпеки. Чи дотрималася Рада встановленої Установчими договорами процедури формування цих осіб?

Завдання 8

Європейська Комісія, розробляючи проєкт регламенту, звернулася до Економічного та соціального комітету за консультативним висновком. Упродовж 2 місяців Комісія не отримала висновку. Як за такої ситуації має діяти Комісія? Чи має право Комісія внести проєкт на розгляд Раді та Парламенту без консультативного висновку ЕКОСОК? Якщо регламент набуде чинності, але з часом з'ясується, що під час ухвалення регламенту не було проведено консультації з Економічним і соціальним комітетом, чи втратить ухвалений регламент чинність?

Завдання 9

Держава-член ЄС, незадоволена роботою єврокомісара з внутрішнього ринку та сфери послуг, призначеного від неї, вирішила відкликати його. Оцініть на предмет відповідності установчим договорам таке рішення.

Завдання 10

Європейська Комісія встановила, що держава-член не вжила заходів на виконання адресованої їй директиви, проігнорувала ухвалення національного імплементаційного акту у визначеній сфері. Як Європейська Комісія має відреагувати на таку бездіяльність держави-члена?

Завдання 11

Українська громадська організація «Шлях у майбутнє» отримала грант від Європейської Комісії на проведення заходів спрямованих на посилення обізнаності громадян України про Європейський Союз. Чи має право Рахункова палата ЄС (Суд Аудиторів ЄС) виконати фінансову перевірку доцільності використання ГО отриманих із бюджету ЄС коштів?

Завдання 12

ЄЦБ ухвалив регламент, що встановлював стандарти емісії монет у державах-членах єврозони, які мали бути відображені в національних нормативно-правових актах. Італія проігнорувала необхідність встановлення нових стандартів у національному законодавстві відповідно до вимог регламенту ЄЦБ. Тоді ЄЦБ наклав штраф на Італію за невиконання регламенту ЄЦБ. Оцініть ситуацію на предмет відповідності установчим договорам.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7

Судова система Європейського Союзу

Зміст заняття

Судова система Європейського Союзу. Принципи побудови та функціонування судової системи ЄС. Суд ЄС, структура та повноваження. Особливості провадження у судах Європейського Союзу. Види провадження у Судах ЄС. Вплив преюдиційних тлумачень на розвиток права Союзу. Розв'язання кейсів.

Джерела:

1. Договір про функціонування ЄС. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/file/text/40/f450346n12.pdf>.
2. Протокол № 3 Про Статут Суду Європейського Союзу. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/file/text/40/f450346n12.pdf>.
3. Регламент Суду справедливості. URL: https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-10/grp_en.pdf.
4. Регламент Загального суду. URL: https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2018-11/tra-doc-en-div-t-0000-2018-201810296-05_01.pdf.

Завдання 1

Проаналізуйте статус і компетенцію Суду ЄС та визначте чи належить до компетенції Суду ЄС розгляд таких справ:

- а) позов юридичної особи Б. до органів доходів і зборів Бельгії щодо відшкодування шкоди, завданої затриманням митного оформлення вантажу;
- б) позов громадянина Болгарії К. до міграційних органів Швеції з приводу неправомірної депортації;
- в) позов юридичної особи М. до ЄС з приводу відшкодування шкоди, завданої неправомірними діями Комісії;

г) позов Румунії до Хорватії з приводу порушення останньою взятих на себе у межах ДФЄС зобов'язань;

г) позов Комісії до Нідерландів із приводу відсутності належних дій щодо імплементації директиви;

д) позов Комісії до Норвегії з приводу порушення правил двосторонньої торгівлі, встановлених СОТ;

е) позов громадянина ФРН М. до юридичної особи В. з приводу порушення останньою договірних зобов'язань;

е) позов громадянина Люксембургу Д. до Суду ЄС з приводу порушення умов оплати за договором оренди приміщення;

ж) позов громадянина Великобританії О. до поліцейського управління міста Ніцца з приводу приниження його честі, гідності та нелюдського ставлення;

з) позов юридичної особи Ф. до Комісії з вимогою вжити заходів щодо усунення перешкод для руху товарів на внутрішньому ринку;

и) Рада звернулася до Суду з позовом на державу-члена за порушення Регламенту Ради;

і) Рада звернулася до Суду ЄС з позовом на державу-члена ЄС, яка не ухвалила імплементаційних актів на виконання директиви Ради;

ї) громадянин Франції Ж. подав позов про анулювання Регламенту Ради ЄС, який, на його думку, обмежує його права.

Завдання 2

Європейська Комісія звернулася до Суду ЄС щодо надання висновку про відповідність установчим договорам проекту договору, який Комісія планує укласти з США. Суд встановив, що договір не відповідає положенням Договору про ЄС. Чи є можливим підписання такого договору? Аргументуйте відповідь.

Завдання 3

Суддя Загального суду ЄС кілька разів поспіль без поважної причини не з'являвся на засідання колегії, уникав участі в роботі Великої палати та Пленуму, 8 разів виїжджав на тривалий термін із держави перебування Суду ЄС. Тому Загальний Суд прийняв рішення про звільнення його з посади з призначенням пенсії. Суддя оскаржив таке рішення, посилаючись на те, що він був призначений на посаду урядом Іспанії, а отже, звільнити його може лише уряд відповідної держави. Дайте правове оцінювання ситуації. В якому порядку призначають та звільняють суддів Суду ЄС?

Завдання 4

Суддя Суду ЄС обіймає посаду професора університету й щотижня має лекційні заняття. Чи має право суддя Суду ЄС займатися викладацькою діяльністю?

ТЕМА 5. Простір свободи, безпеки та правосуддя в ЄС

Методичні вказівки щодо вивчення теми

Для вивчення цієї теми студенти повинні розуміти поняття простору свободи, безпеки та правосуддя (ПСБП). Вміти характеризувати складові концепції простору свободи, безпеки і правосуддя, свободу руху як складову ПСБП. Необхідно знати, як відбувається співпраця між органами юстиції та кримінальної поліції в ЄС, знати повноваження агенції Фронтекс, Європолу, Євроюсту.

Завдання для самоконтролю

Виберіть правильне твердження:

1. Які завдання забезпечує Союз в межах створення для своїх громадян простору свободи, безпеки та правосуддя відповідно до положень Договору про ЄС:

а) підтримка економічної, соціальної та територіальної єдності держав-членів і солідарність між ними;

б) створення простору без внутрішніх кордонів, на якому забезпечено вільний рух осіб разом з належними заходами, пов'язаними із контролем на зовнішніх кордонах, притулком, імміграцією та попередженням і боротьбою зі злочинністю;

в) забезпечення рівності держав-членів і національної самобутності держав-членів, властиву їхнім основним політичним і конституційним структурам, включно з регіональним і місцевим самоврядуванням;

г) забезпечення збалансованого економічного зростання та цінової стабільності, конкурентоспроможній соціальній ринковій економіці, спрямованій на цілковиту зайнятість і соціальний прогрес, і високому рівні захисту та дедалі кращому стані довкілля.

2. Що з переліченого не входить до сфери простору свободи, безпеки і правосуддя:

а) захист зовнішнього кордону;

б) боротьба з організованою транскордонною злочинною діяльністю;

в) військова співпраця;

г) імміграційна політика та політика у сфері надання притулку;

д) сфера поліцейського та судового співробітництва.

3. Яка держава-член ЄС із перелічених бере участь у прийнятті та застосуванні конкретних заходів у сфері простору свободи, безпеки і правосуддя лише після рішення національних органів про бажання взяти участь:

- а) Чехія;
- б) Португалія;
- в) Франція;
- г) Ірландія.

4. Стратегічні настанови законодавчого та оперативного планування в межах простору свободи, безпеки і правосуддя визначає:

- а) Комісія;
- б) Європейська Рада;
- в) Європейський парламент;
- г) Рада ЄС.

5. У сфері простору свободи, безпеки і правосуддя мінімальні правила щодо визначення кримінальних злочинів і санкцій на рівні ЄС визначаються для таких злочинів:

а) злочини у сфері господарювання, у сфері інтелектуальної власності, порушення вимог до якості та безпечності продукції;

б) нелегальна міграція, незаконне збагачення;

в) військові злочини, службові злочини;

г) тероризм, торгівля людьми та сексуальна експлуатація жінок і дітей, незаконна торгівля наркотиками, незаконна торгівля зброєю, відмивання грошей, корупція, підробка платіжних засобів, комп'ютерні злочини та організована злочинність.

6. Що є метою створення Європейської прокуратури відповідно до положень Договору про функціонування ЄС:

а) боротьба проти злочинів, що завдають шкоди фінансовим інтересам Союзу;

б) зміцнення судового співробітництва, зокрема шляхом урегулювання конфліктів юрисдикцій і шляхом тісної співпраці з Європейською судовою мережею;

в) для реалізації імміграційної політики та політики у сфері надання притулку;

г) розслідування злочинів щодо тероризму, торгівлі людьми та сексуальної експлуатації жінок і дітей, незаконною торгівлею наркотиками та організованою злочинністю.

7. Європейський ордер про арешт – це:

а) судові рішення, прийняте органами правосуддя держави-члена в цілях арешту та передачі іншою державою-членом запитуваної особи для здійснення кримінального переслідування чи виконання вироку про позбавлення волі, або ордеру на арешт;

б) рішення прийняте Судом ЄС за клопотанням Європолу щодо осіб, які підозрюються у вчиненні злочинів у сфері тероризму, торгівлі людьми, незаконної торгівлі зброєю, відмивання грошей, корупції;

в) рішення прийняте Європейською прокуратурою в межах розслідування злочинів, що завдають шкоди фінансовим інтересам Союзу;

г) рішення прийняте для боротьби з нелегальною міграцією та торгівлею людьми.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8

Зміст заняття

Поняття простору свободи, безпеки та правосуддя. Складові концепції простору свободи, безпеки і правосуддя. Свобода руху як складова ПСБП. Співпраця між органами юстиції та кримінальної поліції в ЄС. Фронтекс: історія створення та завдання. Європол: повноваження та ефективність. Євроюст: правовий статус і повноваження. Розв'язання кейсів.

Завдання 1

19 вересня 2019 року місцевий суд у Берліні видав європейський ордер на арешт стосовно громадянина А., вимагаючи його видання для цілей кримінального провадження щодо дій А., імовірно скоєних у Берліні (Німеччина) 30 жовтня 2012 року. Того дня А. нібито зв'язав свою партнерку Б., погрожував їй ножом і наніс тяжкі тілесні ушкодження, забарикадував кімнату, в якій залишив зв'язаною Б. Злочини, за які просять про видання, є такі: замах на вбивство своєї партнерки; нанесення тяжких тілесних ушкоджень партнерці; умисне позбавлення волі своєї партнерки.

На підставі цього європейського ордеру на арешт А. було заарештовано в Нідерландах і 18 березня 2020 року доставлено до суду. А повідомив, суд, що не погоджується із своїм виданням до Німеччини, оскільки був засуджений остаточним вироком в Ірані за заподіяння тяжких тілесних ушкоджень Б. та замах на вбивство Б. Він був засуджений до 7 років і шести місяців, відбув більшу частину покарання, а решту покарання було знято в зв'язку з проголошеною в країні амністією на честь 40-ї річниці Ісламської революції.

Проаналізуйте положення Рамкового рішення Ради від 13 червня 2002 року про Європейський ордер на арешт і процедури видання між державами-членами (2002/584/ЈНА) та дайте відповіді на питання: що собою являє європейський ордер на арешт; які підстави його видання; чи зобов'язана держава-член ЄС його виконувати; чи є умови, за наявності яких дозволяється невиконання європейського ордеру на арешт; яке рішення має ухвалити суд у Нідерландах по цій справі?

Завдання 2

А. є громадянином Боснії та Герцеговини рішенням Окружного суду в Люблянці від 6 листопада 2019 року А. був засуджений до одного року позбавлення волі за погрозиливу поведінку, напад і пошкодження майна інших осіб. Апеляційний суд рішенням від 23 травня 2020 року засудив А. до позбавлення волі на строк один рік і три місяці та призначив додаткове покарання у вигляді заборони перебування на території держави на строк 3 роки.

До засудження А. подав у Словенії заяву про міжнародний захист, яку було відхилено. Рішення про відхилення його клопотання про міжнародний захист набуло чинності 11 лютого 2021 року, на цей момент А. все ще відбував покарання у в'язниці.

Після відбуття терміну ув'язнення А. був переданий органам поліції Словенії. Він повідомив, що бажає подати нову заяву про міжнародний захист. У новій заяві від 27 серпня 2021 року А. посилався на погрози смертю проти нього в країні його походження. Він був доставлений до ізолятору для утримування іноземців та отримав повідомлення про його адміністративне затримання на 1 місяць у зв'язку з тим, що на думку Міністерства внутрішніх справ А. подав свою заяву лише для того, щоб відстрочити або зірвати здійснення його виселення зі словенської території.

А. подав позов проти рішення Міністерства внутрішніх справ, стверджуючи, що підстав для його затримання не було.

Проаналізуйте положення Директиви 2013/33/ЄС Європейського парламенту та Ради від 26 червня 2013 року, що встановлює стандарти прийому заявників на міжнародний захист щодо можливості затримання особи, яка подала заяву про міжнародний захист, та визначте, чи буде задоволено позов А. щодо незаконного затримання. Які гарантії дотримання прав особи, яка звертається за захистом передбачено Директивою 2013/33/ЄС?

Завдання 3

Проаналізуйте Рішення Суду ЄС від 10 березня 2021 р. (Case C-648/20 PPU), визначте, які положення кримінально-процесуального законодавства Болгарії на думку заявників не відповідали праву ЄС, зміст яких принципів покладено в основу судового рішення?

Завдання 4

Проаналізуйте Рішення Суду (четверта палата) від 17 грудня 2020 року (Case C-416/20 PPU) та визначте що стало підставою для звернення до Суду ЄС; які заперечення висловлював пан TR щодо своєї видачі до Румунії за європейським ордером на арешт; які питання врегульовані Директивою 2016/343/ЄС; яке рішення ухвалив Суд ЄС?

Завдання 5

Громадянин Хорватії Б., перебуваючи на відпочинку в Туреччині, зустрів там З., який є громадянином Лівії. З. домовився з Б. про те, що останній провезе його на територію Хорватії, сховавши у власному автомобілі. Проте, на кордоні між Туреччиною та Грецією чоловіка виявили і на територію ЄС не пропустили.

Дайте відповіді на питання: які умови в'їзду громадян третіх країн на територію держав-членів ЄС; що собою являє шенгенська зона; чи має нести відповідальність за такі дії Б.?

Джерела:

1. Директива Ради 2002/90/ЄС від 28 листопада 2002 року, яка визначає сприяння несанкціонованому в'їзду, транзиту та проживання.

2. Регламент (ЄС) 2016/399 Європейського парламенту та Ради від 9 березня 2016 року про Кодекс Союзу щодо правил, що регулюють переміщення осіб через кордони (Шенгенський кодекс про кордони).

Завдання 6

Після смерті свого чоловіка, громадянина Німеччини, 9 березня 2017 року, С. звернулася до місцевого суду міста Дюрен (Німеччина) за національним свідоцтвом про спадщину та Європейським свідоцтвом про право на спадщину на основі заповіту, складеного німецькою мовою 14 червня 1990 року, яким подружжя взаємно призначили одне одного єдиними спадкоємцями. К., брат померлого, оскаржив юрисдикцію німецького суду для вирішення цієї заяви на тій підставі, що на момент смерті місце проживання померлого було в Іспанії, а заповіт не містив чіткий вибір права, що регулює спадкування.

Дайте відповіді на питання: що собою являє європейське свідоцтво про право на спадщину; яке право слід обрати для регулювання спадкування майна чоловіка пані С.?

Джерела:

1. Регламент (ЄС) № 650/2012 Європейського Парламенту та Ради від 4 липня 2012 року про юрисдикцію, застосовне право, визнання та виконання рішень та прийняття та виконання автентичних документів у справах про спадкування та про створення європейського сертифіката спадкування.

Завдання 7

Скориставшись інформацією з порталу <https://e-justice.europa.eu/> поясніть, які правила для розірвання шлюбу в Естонії, за яких умов право цієї країни застосовується до розлучення фізичних осіб.

Завдання 8

Ознайомтесь з інформацією з порталу E-JUSTICE та положеннями регламенту №1896/2006 про створення європейського порядку платежів щодо європейського платіжного доручення. Поясніть, в яких випадках використовується ця процедура.

ТЕМА 6. Вільний рух товарів у ЄС

Методичні вказівки щодо вивчення теми

Вільний рух товарів у ЄС означає, що товари можуть переміщуватися між країнами-членами без митних зборів, квот та інших торгових бар'єрів. Ця свобода є однією з чотирьох ринкових свобод, які забезпечують функціонування Спільного ринку ЄС.

Під час вивчення цієї теми студенти повинні засвоїти поняття Внутрішнього ринку, Спільного ринку Європейського Союзу, вміти пояснювати як відбувається вільний рух товарів, зокрема що у праві ЄС розуміється під поняттям «товар».

Вільний рух товарів у ЄС може бути обмежений у певних випадках, які передбачені первинним правом ЄС, положення якого тлумачилися Судом ЄС. Потрібно знати, які обмеження є дискримінаційними, що собою являють застереження про публічний порядок, фіскальні перешкоди, фізичні перешкоди, технічні перешкоди, кількісні обмеження. Необхідно з'ясувати як на рух товарів впливає захист суспільної моралі, публічного порядку та безпеки, захист життя і здоров'я людей, тварин чи рослин, захист промислової та комерційної власності.

Завдання для самоконтролю

Виберіть правильне твердження:

1. Товар у праві ЄС – це:
 - а) будь-які речі оцінені у грошовому еквіваленті й вироблені на території ЄС;
 - б) речі, що виробляються на території ЄС;
 - в) будь-які речі (вироби), що можуть бути оцінені в грошовому еквіваленті й таким чином стати об'єктом торгових операцій;
 - г) речі, що є об'єктом торгових операцій із третіми країнами;
 - д) речі, що мають ціну і є платіжними засобами.
2. До нефіскальних заходів обмеження належать:
 - а) кількісні;
 - б) грошові;
 - в) латентні;
 - г) тарифно-податкові;

д) політичні.

3. Принцип взаємного визнання (або принцип взаємності) як елемент внутрішнього ринку був вперше сформульований:

а) у Справі 120/78, відомій як *Cassis de Dijon*;

б) в Єдиному європейському акті 1986 року;

в) у Договорі про функціонування ЄС;

г) у справі 26/62 *Van Gend en Loos*.

4. Що з переліченого передбачає свобода вільного руху товарів у ЄС:

а) усунення дискримінаційного оподаткування товарів, що були випущені в інших державах-членах ЄС;

б) вільний рух товарів між країнами членами ЄС, у визначеній кількості;

в) заснування митного союзу;

г) вільний рух товарів між країнами членами ЄС, якщо товар відповідає стандартам країни експортера.

5. Ґрунтовне визначення заходів, які мають дію, еквівалентну кількісним обмеженням, було надане Судом ЄС у справі:

а) *Simutenkov v Ministerio de Educación y Cultura and Real Federación Española de Fútbol*;

б) 26/62 *Van Gend en Loos*;

в) 6/64 *Costa v. ENEL*;

г) 8/74 *Procureur du Roi v Benoît and Gustave Dassonville*.

6. Принцип взаємного визнання зводиться до того, що:

а) якщо товар законно виготовлено та випущено на ринок в одній державі-члені, то він повинен бути допущеним на ринок будь-якої іншої держави-члена, навіть якщо він не відповідає її технічним або іншим вимогам;

б) якщо товар законно виготовлено та випущено на ринок в одній державі, що претендує на вступ до ЄС, то він повинен бути допущеним на ринок будь-якої іншої держави-члена ЄС, навіть якщо він не відповідає її технічним або іншим вимогам;

в) якщо товар законно виготовлено та випущено на ринок в одній державі-члені, то він повинен бути допущеним на ринок будь-якої іншої держави-члена, але якщо він відповідає її технічним або іншим вимогам і лише в обмеженій кількості;

г) якщо товар законно виготовлено та випущено на ринок в одній державі-члені, то він повинен бути допущеним на ринок будь-якої іншої держави-члена, але якщо він відповідає її технічним або іншим вимогам.

7. Спільний внутрішній ринок передбачає ...

- а) вільний рух товарів, капіталів, робочої сили та послуг, уніфікацію правил торгівлі з третіми державами та запровадження спільної грошової одиниці;
- б) вільний рух товарів, капіталів і робочої сили;
- в) уніфікацію правил торгівлі з третіми державами та запровадження спільної грошової одиниці;
- г) вільний рух товарів, капіталів, робочої сили та послуг.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 9

Зміст заняття

Поняття внутрішнього ринку. Спільний ринок Європейського Союзу. Вільний рух товарів. Поняття товарів. Дискримінаційні обмеження. Застереження про публічний порядок. Фіскальні перешкоди. Фізичні перешкоди. Технічні перешкоди. Захист суспільної моралі, публічного порядку та безпеки. Захист життя і здоров'я людей, тварин чи рослин. Захист промислової та комерційної власності. Кількісні обмеження. Універсальні та вибіркові обмеження. Непряма дискримінація. Розв'язання кейсів.

Завдання 1

Нерідко французький чорносмородиновий лікер називають товаром, що спровокував у ЄС торговельну революцію. Чому це так?

Чи можуть бути встановлені обмеження для ввезення товарів, виготовлених в одній державі-члені ЄС, до іншої держави члена?

Джерела:

1. Рішення Суду ЄС у справі Кассіс де Діжон – 120/78 Rewe Zentrale AG (Cassis de Dijon) [1979].
2. Регламент Ради (ЄС) № 2679/98.
3. Регламент (ЄС) № 2019/515.

Завдання 2

Ознайомтесь із рішеннями за цими справами в Огляді прецедентного права Суду Європейського Союзу у сферах, що регулюються Угодою про асоціацію між Україною та ЄС (https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/review-of-the-case-law-of-the-eu-court-of-justice-fields-covered-by-the-association-agreement-2018.1.1.ukr_1.pdf) та визначте, які положення регламенту 1924/2006/ЄС потребували тлумачення, як це стосується вільного руху товарів у межах ЄС?

Перелік справ:

- C-19/15 Verband Sozialer Wettbewerb eV v Innova Vital GmbH, ECLI:EU:C:2016:563;
- C-157/14 Société Neptune Distribution v Ministre de l'Économie et des Finances, ECLI:EU:C:2015:823;
- C-137/13 Herbaria Kräuterparadies GmbH v Freistaat Bayern, ECLI:EU:C:2014:2335;
- C-299/12 Green - Swan Pharmaceuticals CR, a.s. v Státní zemědělská a potravinářská inspekce, ústřední inspektorát, ECLI:EU:C:2013:501;
- C-544/10 Deutsches Weintor eG v Land Rheinland-Pfalz, ECLI:EU:C:2012:526.

Завдання 3

На території Хорватії було проведено низку селекційних експериментів, внаслідок чого було створено новий фрукт – гібрид пітахайї та ківі, аналогів для якого не існує не лише на території ЄС, а й у всьому світі. На території Нідерландів операції з роздрібного продажу цих фруктів, завезених із Хорватії, було обкладено податком розміром 37,5 % від доходу від їх реалізації. Чи зміниться вирішення, якщо виявиться, що у Нідерландах операції з роздрібного продажу взагалі не підлягають оподаткуванню?

Джерела:

1. Договір про функціонування ЄС.
2. Регламент Комісії (ЄС) 2019/1793 від 22 жовтня 2019 року про тимчасове посилення офіційного контролю та надзвичайних заходів, що регулюють ввезення до Союзу певних товарів з деяких третіх країн, що реалізують Регламент (ЄС) 2017/625 та (ЄС) № 178 /2002 Європейського парламенту та Ради та скасування Регламенту Комісії (ЄС) № 669/2009, (ЄС) № 884/2014, (ЄС) 2015/175, (ЄС) 2017/186 та (ЄС) 2018/1660.

Завдання 4

Перегляньте відео за посиланням <https://www.youtube.com/watch?v=0VUia-uyD04>.

Ознайомтеся з матеріалом за посиланням <https://eu-agreement.ed-era.com/b4>.

Дайте відповіді на питання: 1) поясніть, що собою являє поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі України з ЄС; 2) чи справляється мито під час ввезення української продукції до ЄС; 3) які нетарифні заходи застосовуються в ПВЗВТ; 4) підписання яких міжнародних угод передбачається з ЄС, щоб повністю запрацювала ПВЗВТ?

Завдання 5

Українське підприємство виготовляє заморожені напівфабрикати (вареники, сирники), за яких умов воно зможе імпортувати свою продукцію до ЄС?

Довідкові матеріали – Методичні рекомендації щодо експорту композитних продуктів до ЄС відповідно до нових вимог ЄС ([https://dpss.gov.ua/storage/app/sites/12/Міжнародне співробітництво/metodichni-rekomendatsii-shchodo-kompozitnikh-produktiv.docx](https://dpss.gov.ua/storage/app/sites/12/Міжнародне_співробітництво/metodichni-rekomendatsii-shchodo-kompozitnikh-produktiv.docx))

Джерела:

1. Регламент (ЄС) № 178/2002 Європейського Парламенту та Ради від 28 січня 2002 року, що встановлює загальні принципи та вимоги харчового законодавства, засновує Європейський орган з безпеки харчових продуктів та встановлює процедури з питань безпеки харчових продуктів. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32002R0178&qid=1637520365535>.

2. Регламент (ЄС) № 852/2004 Європейського Парламенту та Ради від 29 квітня 2004 року про гігієну харчових продуктів. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2004/852/oj>.

ТЕМА 7. Вільний рух осіб у ЄС

Методичні вказівки щодо вивчення теми

Вільний рух осіб у Європейському Союзі є однією з фундаментальних свобод, що гарантує громадянам ЄС право вільно пересуватися, жити та працювати на території будь-якої держави-члена. Вільний рух осіб сприяє працевлаштуванню та економічному зростанню, збагачує культурний обмін і розуміння, зміцнює єдність і солідарність ЄС.

Під час вивчення цієї теми студенти повинні засвоїти такі поняття: «вільний рух осіб», «працівник», «дискримінаційні обмеження», «універсальні обмеження», «вибіркові обмеження», «непряма дискримінація», знати які професії у ЄС визнаються регульованими, які вимагають мовних знань. Потрібно знати чим відрізняється статус державного службовця від інших працівників. Також важливо розуміти, за яких умов право ЄС дозволяє запроваджувати обмеження свободи руху осіб.

Одним із проявів свободи руху осіб є свобода заснування, яка гарантує громадянам ЄС право вільно розпочинати та вести свій бізнес у будь-якій країні ЄС на таких самих умовах, як і громадяни цієї країни. Для розуміння свободи заснування необхідно також розуміти вимоги права ЄС до створення юридичних осіб.

Завдання для самоконтролю

Виберіть правильне твердження:

1. Що з переліченого НЕ може бути причиною для обмеження свободи руху працівників у ЄС:

- а) міркування суспільного порядку;
- б) міркування суспільного здоров'я;

- в) захист національного ринку;
- г) міркування суспільної безпеки?

2. Громадянин ЄС користується вільним пересуванням із метою проживання на території іншої держави-члена та здійснення економічної діяльності на території ЄС як:

- а) лише з метою навчання у вищих навчальних закладах;
- б) працівника, підприємця або особи, яка надає чи отримує послуги;
- в) лише як працівника;
- г) з метою отримання соціальної допомоги.

3. Чи може роботодавець поставити вимогу проходити професійне тестування для працівників, які є громадянами іншої держави-члена ЄС:

- а) так, якщо роботодавець встановив таку вимогу в пропозиції на працевлаштування;
- б) так, якщо є сумніви в професійній кваліфікації працівника;
- в) ні, в жодному разі.

4. Під «членом сім'ї» громадянина держави-члена ЄС в контексті права на вільний рух працівників розуміємо:

а) інший із подружжя; партнер у зареєстрованому партнерстві; діти до 21 року і старше, які перебувають на утриманні, та діти іншого з подружжя чи партнера; родичі по прямій висхідній лінії, що перебувають на утриманні, та аналогічні родичі іншого з подружжя або партнера;

- б) діти до 21 року громадянина;
- в) діти, сестри / брати, батьки, чоловік або дружина громадянина;
- г) родичі першого, другого та третього ступеня споріднення.

5. Яке з наведених тверджень є правильним щодо права громадян Союзу проживати в іншій державі-члені ЄС:

а) мають право проживати на території іншої держави-члена впродовж 12 місяців без дотримання будь-яких умов чи формальностей;

б) мають право проживати на території іншої держави-члена за умови наявності дійсного посвідчення особи або паспорта;

в) мають право проживати на території іншої держави-члена без дотримання будь-яких умов або формальностей;

г) мають право проживати на території іншої держави-члена впродовж трьох місяців, без будь-яких інших умов або формальностей, крім вимоги мати дійсне посвідчення особи або паспорта?

6. У контексті права на заснування під «суб'єктами підприємницької діяльності» розуміємо:

- а) громадські організації;
- б) будь-які суб'єкти, що діють з метою одержання прибутку;
- в) акціонерні товариства;
- г) кооперативи чи господарські товариства.

7. Яка з перелічених професій не належить до регульованих (у контексті питання визнання дипломів і кваліфікації, одержаних в іншій держав-члені ЄС):

- а) медична сестра;
- б) стоматолог;
- в) ветеринарний лікар;
- г) філолог?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 10

Зміст заняття

Поняття вільного руху осіб. Поняття працівників. Дискримінаційні обмеження. Універсальні та вибіркові обмеження. Непряма дискримінація. Регульовані професії. Професії, які вимагають мовних знань. Статус державного службовця. Свобода заснування. Юридичні особи в ЄС. Розв'язання кейсів.

Джерела:

1. Договір про ЄС.
2. Договір про функціонування ЄС.
3. Agreement between the European Community and its Member States, of the one part, and the Swiss Confederation, of the other, on the free movement of persons.
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод.
5. Угода між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз.
6. Угода між Україною та Європейським Союзом про внесення змін до Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз.
7. Регламент ЄС 492/2011 від 5 квітня 2011 р. щодо свободи пересування працівників у межах Союзу (переклад українською).
8. Regulation (EU) 2018/1806 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018 listing the third countries whose nationals must be in possession of visas when crossing the external borders and those whose nationals are exempt from that requirement.
9. Council Regulation (EC) No 168/2007 of 15 February 2007 establishing a European Union Agency for Fundamental Rights.

10. Регламент 2021/1163/ЄС Європейського Парламенту від 24 червня 2021 року про встановлення положень та загальних умов, що регулюють виконання обов'язків Омбудсмана (Статут Європейського омбудсмана) та скасування Рішення 94/262/ЄОВС.

11. Регламент № 2157/2001.

12. Регламент Ради (ЄЕС) № 2137/85.

13. Директива 2004/38/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 29 квітня 2004 року щодо права громадян Союзу та членів їх сімей пересуватися та проживати вільно на території держав-членів Євросоюзу.

14. Директива 2005/36/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 7 вересня 2005 року про визнання професійних кваліфікацій.

15. Справа Lassal C-162/09.

16. Господарський кодекс України.

17. Цивільний кодекс України.

Завдання 1

Громадянка Польщі Х. в'їхала на територію Бельгії для того, щоб працювати офіс-менеджером «Організації магічної співпраці». Така організація визнана небажаною на території Бельгії, проте її функціонування формально не заборонене. Кілька громадян Бельгії працюють на різноманітних посадах у цій організації. Х. була депортована з Бельгії під приводом охорони публічного порядку, адже кілька членів організації, до якої вона належала, влаштовували несанкціоновані публічні заходи та кілька разів були затримані за дрібне хуліганство на території Бельгії. Сама Х. жодного разу до цього до Бельгії не в'їжджала. Дайте правове оцінювання ситуації з використанням прикладів із судової практики ЄС.

Завдання 2

Громадянин Греції Ф. перебував на території Італії з робочим візитом у період із 25.07.2019 до 25.12.2019, надаючи послуги з проектування будинків. На різдвяні свята чоловік вирішив відвідати Іспанію. Під час посадки до літака в італійському аеропорту в нього відбулося раптове погіршення самопочуття, а в лікарні у нього діагностували захворювання поліомієлітом. Міграційні органи Італії вирішили депортувати чоловіка з міркувань охорони громадського здоров'я. Дайте правову оцінку ситуації з посиланнями на судову практику ЄС. Чи зміниться рішення, якщо виявиться, що громадянин Греції був депортованим для того, щоб він не створював конкуренції для місцевих архітекторів?

Завдання 3

Громадянка України О. вирішила відвідати свою подругу, яка проживала в Швеції. Перебуваючи в гостях, О. отримала та прийняла пропозицію щодо працевлаштування в Швеції. Проте через 6 місяців її було депортовано в зв'язку з тим, що термін перебування О. в Швеції було вичерпано. Дайте правову оцінку ситуації. Чи зміниться вона у разі, якщо О. буде громадянкою Швейцарії?

Завдання 4

П., громадянин Іспанії, який приїхав жити та працювати до Німеччини п'ять років тому. Він влаштувався на роботу відразу після прибуття і подав заявку на отримання посвідки на проживання протягом кількох тижнів після прибуття. Через три роки він втратив роботу і останні два роки не працював. Чи має П. право на постійне проживання? Чи зміниться відповідь, якщо втрата роботи пов'язана із нещасним випадком та втратою працездатності?

Завдання 5

С., громадянка Хорватії, вирішила влаштуватися на роботу в Італії медсестрою. Там до неї приєднався її чоловік Д., громадянин Туреччини. Яким чином С. повинна підтвердити свою кваліфікацію медсестри для роботи в Італії? Чи матимуть право на проживання в Італії С. та Д. у разі, якщо С. не зможе знайти роботу впродовж року? Якщо С. буде працювати, проте через рік Д. та С. розлучаться, чи зможе Д. отримати право на проживання?

Завдання 6

М. має громадянство Швеції, він був вихідцем з Еритреї і попросив притулок у Швеції та отримав громадянство. М. переїхав до Франції та офіційно працює. Тепер він хоче привезти батьків і сестру жити з ними у Франції. Його батьки та сестра є громадянами Еритреї. Чи матимуть право на проживання у Франції батьки та сестра М.?

Завдання 7

Громадянка Естонії проживала у Німеччині, періодами працюючи або шукаючи роботу між 2013 і 2018 роками. У 2019 році вона залишила Німеччину, щоб допомагати брату в Естонії, який потрапив у аварію та потребував стороннього догляду. Через 8 місяців повернулася до Німеччини почала шукати роботу, а потім подала заяву на соціальну допомогу з безробіття на початку 2020 р. Їй було відмовлено на підставі того, що вона не мала права на проживання. Чи правомірна відмова у цьому разі?

Завдання 8

Зробіть порівняльну характеристику:

– Європейського об'єднання за економічними інтересами (European Economic Interest Grouping) та об'єднання підприємств за українським цивільним (господарським) законодавством;

– Європейської компанії - Societas Europea (SE) та акціонерного товариства за українським цивільним (господарським) законодавством.

Порівняйте мету, учасників, порядок створення, реєстрації, особливості функціонування.

Завдання 9

Покращання епідеміологічної ситуації щодо COVID19 влітку 2021 року обумовило ухвалення Радою ЄС у липні 2021 року рішення включити Україну до «зеленого переліку», а державам-членам ЄС було рекомендовано дозволити в'їзд громадян України. Громадянин України А. запланував відпочинок у Болгарії та Греції. Ознайомившись із правилами в'їзду до цих країн, громадянин К. пройшов відповідний медичний тест. Під час відпочинку у Греції К. вирішив вирушити на екскурсію до Італії, проте йому відмовили у цій можливості у зв'язку з тим, що в'їзд громадян України до Італії не був дозволений. Вважаючи, що рішення Ради було неоднозначним та порушувало його права на вільне пересування, К. подав скаргу до Європейського омбудсмена на дії Ради. Скаргу, складену українською мовою, направив письмово на адресу.

Охарактеризуйте статус і компетенцію Європейського омбудсмена. Визначте, яка відповідь буде надана щодо скарги К. Порівняйте його статус і компетенцію Європейського омбудсмена та Уповноваженого з прав людини в Україні.

Завдання 10

Громадянин Франції Б., його дружина громадянка Великої Британії А. проживають на Мальті з 2015 року та працюють викладачами в університеті, мають неповнолітню доньку. Чим відрізняється правовий статус Б. та А. стосовно свободи пересування в ЄС, проживання та роботи в цій державі? Якщо місцева школа відмовиться приймати на навчання доньку Б. та А., чи можна оскаржити ці дискримінаційні дії до Суду ЄС, Європейського омбудсмена, Агентства з фундаментальних прав Європейського Союзу чи Європейського суду з прав людини?

ТЕМА 8. Свобода надання та одержання послуг в ЄС

Методичні вказівки щодо вивчення теми

Свобода надання та отримання послуг – це одна з фундаментальних свобод Європейського Союзу, яка гарантує громадянам і компаніям ЄС право вільно надавати та отримувати послуги в будь-якій країні ЄС.

Під час вивчення цієї теми студенти повинні засвоїти поняття послуг за законодавством ЄС, поняття вільного руху послуг, транскордонних послуг. Важливо зазначити, що свобода надання та отримання послуг не є абсолютною. Існують певні обмеження, які можуть застосовуватися з міркувань громадської безпеки, охорони здоров'я та захисту публічного порядку. Тому необхідно розуміти, які обмеження можуть бути визначені дискримінаційними, у яких випадках можна використовувати застереження про публічний порядок, захист суспільної моралі, публічного порядку та безпеки, захист життя і здоров'я людей, тварин чи рослин, захист промислової та комерційної власності, підстави для застосування універсальних і вибіркового обмежень, за яких умов дискримінація може визнатися непрямую. Необхідно знати як співвідноситься свобода надання послуг і свобода ділового заснування.

Завдання для самоконтролю

Виберіть правильне твердження:

1. У яких випадках наявний транскордонний характер надання послуг:

а) коли надавач і отримувач послуги залишаються на території своїх країн, а послуга надається через кордон;

б) коли надавач і отримувач послуги переміщуються на територію іншої держави-члена з метою отримання послуги тощо;

в) коли надавач чи отримувач послуги переміщується на територію іншої держави-члена з метою надання або отримання послуги;

г) у всіх перелічених випадках.

2. Згідно з Директивою ЄС 2006/123/ЄС про послуги на внутрішньому ринку надавачами послуг можуть бути:

а) будь-які фізичні та юридичні особи, які здійснюють будь-яку самостійну економічну діяльність, зазвичай за винагороду;

б) лише фізичні особи, які є громадянами держав-членів ЄС;

в) фізичні особи, які є громадянами держав-членів ЄС, а також юридичні особи, що пропонують чи надають послуги в державах-членах, здійснюючи своє право на свободу надання послуг чи свободу заснування й економічну діяльність;

г) лише юридичні особи, які мають місцезнаходження у одній з держав-членів ЄС.

3. На послуги, які надаються в одній із держав-членів ЄС поширюються вимоги про свободу надання та одержання послуг, якщо вони:

- а) перелічені у Договорі про функціонування ЄС;
- б) надаються фізичним та юридичним особам третіх країн;
- в) надаються з метою одержання прибутку та врегульовані відповідними Директивами;
- г) мають економічний характер і надаються за винагороду, наявний «елемент союзу», наявна транскордонність.

4. Чи мають право держави-члени ЄС обмежувати свободу надання послуг, проголошену в Договорах:

- а) ні, держави-члени не можуть обмежити свободу надання та одержання послуг у своїй країні;
- б) так, якщо це здійснюється з метою захисту публічного інтересу на підставах передбачених законодавством ЄС;
- в) ні, за винятком захисту громадського здоров'я;
- г) так, держави-члени можуть обмежувати свободу надання послуг, якщо національний парламент ухвалить таке рішення кваліфікованою більшістю?

5. Заходи, які держава-член ЄС запроваджує для обмеження свободи надання послуг, не суперечать праву ЄС, якщо вони:

- а) стосуються сфери транспорту; фінансів; електронних комунікацій і мереж; аудіовізуальні послуги; послуги у сфері азартних ігор і сфери охорони здоров'я;
- б) здійснюються з метою попередження поширення інфекційних хвороб;
- в) об'єктивно необхідні як для забезпечення громадського порядку, державної безпеки і охорони здоров'я, так і для відповідності імперативним вимогам загального інтересу і є пропорційними і не можуть бути досягнуті менш обмежувальними засобами;
- г) виправдані з міркувань захисту публічних інтересів, схвалені національним урядом, необхідні на думку держави-члена, що підтверджується відповідним рішенням національного парламенту.

6. Керуючись принципом так званої «єдиної ліцензії», кредитна установа, що одержала дозвіл у державах-членах ЄС за місцем походження, має можливість займатися в межах Співтовариства будь-якими або всіма видами діяльності, що підлягають взаємному визнанню, як шляхом надання транскордонних послуг, так і шляхом відкриття філії або надання послуг. Це означає дотримання принципу:

- а) єдиного банківського ринку;
- б) недискримінації;
- в) єдиного фінансового ринку;

г) взаємного визнання.

7. Якщо громадянин держави-члена здійснює професійну діяльність на стабільній і безперервній основі в іншій державі-члені, де він має свою професійну базу, серед інших громадян цієї держави, на цю діяльність поширюються положення Договорів щодо:

- а) свободи надання послуг;
- б) свободи заснування;
- в) свободи руху товарів;
- г) принципу субсидіарності.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 11

Зміст заняття

Поняття послуг за законодавством ЄС. Поняття вільного руху послуг. Дискримінаційні обмеження. Застереження про публічний порядок. Захист суспільної моралі, публічного порядку та безпеки. Захист життя і здоров'я людей, тварин чи рослин. Захист промислової та комерційної власності. Універсальні та вибіркові обмеження. Непряма дискримінація. Транскордонні послуги. Свобода ділового заснування. Розв'язання кейсів.

Завдання 1

Громадянка Румунії Б. в'їхала на територію Франції з метою заснування товариства, яке б надавало послуги з врожіння та приворотів. На території Румунії така діяльність дозволена і підлягає обов'язковій реєстрації в органах доходів і зборів. Проте у Франції врожіння вважається шахрайством, а за заняття ним передбачено настання відповідальності, тому в реєстрації відповідного товариства Б. відмовили. Б. оскаржила таке рішення реєстраційних органів до суду, вважаючи їх посяганням на свободу заснування. Дайте правову оцінку ситуації. Які елементи містить право заснування?

Завдання 2

Компанія «Альфа» отримала в Італії ліцензію на трансляцію теле- та радіосигналу. Офіс «Альфи» знаходився поблизу кордону з Францією, тому окремі телеглядачі могли приєднатися до такого сигналу. 17 травня 2020 року на «Альфi» транслювали інтерв'ю з колишньою медичною сестрою, яка заперечує пандемію і називає всі карантинні заходи змовою корпорацій, закликає не носити маску і збиратися великими групами для того, щоб показати уряду своє незадоволення. Французька теленаглядова рада винесла рішення про притягнення «Альфи» до відповідальності за поширення неправдивої інформації, яка може призвести до

тяжких наслідків. «Альфа» оскаржила рішення про штраф, зазначаючи, що не знаходиться на території Італії, отримувала ліцензію в Італії і керується винятково італійськими законами. Тому, нести відповідальності не буде. Дайте правову оцінку ситуації. Які види діяльності вважаються транскордонними послугами? Чи може «Альфа» бути притягнена до відповідальності французькими органами влади?

Завдання 3

У 2009 р. Мерія нідерландського міста Маастрихт заборонила іноземцям відвідувати кав'ярні, в яких продаються легкі наркотики (марихуана). Чи можна вважати встановлену заборону порушенням принципу рівності, недискримінації за національною ознакою? Чи обмежує така заборона свободу надання послуг у ЄС? Відповідь обґрунтуйте. Перевірте себе, ознайомившись з рішенням у справі C-137/09.

Завдання 4

Проаналізуйте Рішення Суду ЄС від 4 липня 2019 р. у справі C-377/17 Європейська комісія проти Федеративної Республіки Німеччина. Визначте, що стало підставою для позову, які положення права ЄС щодо свободи надання послуг на думку Комісії порушувало німецьке законодавство. Яке рішення ухвалив Суд.

ТЕМА 9. Вільний рух капіталу в ЄС

Методичні вказівки щодо вивчення теми

Вільний рух капіталу – одна з фундаментальних свобод Європейського Союзу, яка гарантує громадянам і компаніям ЄС право вільно переміщувати капітал по території ЄС. Це важливе досягнення Європейського Союзу, яке робить значний внесок у створення єдиного ринку. Під час вивчення цієї теми студенти повинні засвоїти поняття капіталу та руху капіталу, зміст принципу свободи руху капіталу. Необхідно розуміти особливості свободи руху капіталу, які не притаманні іншим свободам спільного ринку ЄС, знати винятки (дозволені обмеження) з принципу свободи руху капіталу та їх застосування. Фінансові компанії пропонують інструменти та послуги, які полегшують переміщення капіталу, такі як перекази грошей, інвестиційні продукти, кредити тощо. Тому потрібно знати особливості регулювання надання фінансових послуг і діяльності кредитних установ, а також європейські вимоги щодо запобігання легалізації злочинно одержаних доходів з використанням фінансової системи ЄС.

Завдання для самоконтролю

Виберіть правильне твердження:

1. У праві ЄС під «капіталом» прийнято розуміти:

- а) вироби з дорогоцінних металів;
- б) іноземну валюту;
- в) цінні папери;
- г) усе вищезазначене.

2. Рух капіталу персонального характеру в праві ЄС – це:

а) інвестиції, що передбачають створення та купівлю вже наявних підприємств, а також надання довгострокових кредитів і реінвестування доходів заради підтримання тривалих економічних зв'язків;

б) операції з надання короткострокових (менше 1 року), середньострокових (від 1 до 5 років) і довгострокових (понад 5 років) кредитів в операціях за участі резидентів держав-членів ЄС;

в) порука, гарантії та права застави;

г) здійснення платежів, пов'язаних зі страхуванням;

г) позики, пожертви та дотації, отримання спадщини, погашення боргів емігрантами в країні їх попереднього проживання тощо.

3. Оберіть правильне твердження щодо положення Директиви про діяльність кредитних установ стосовно відкриття представництва в іншій державі-члені ЄС:

а) кредитна установа, яка збирається відкрити таке представництво, повинна отримати ліцензію у відповідних державних органах держави-члена, в якій відкривається представництво;

б) принцип свободи руху капіталу означає, що кредитна установа може відкрити представництво в будь-якій державі-члені ЄС, повідомивши державні органи в країні, в якій відкривається представництво;

в) принцип свободи руху капіталу означає, що кредитна установа, може відкрити представництво, у будь-якій державі-члені ЄС не повідомляючи про ані це державні органи країни заснування, ані державні органи країни, в якій відкривається представництво;

г) кредитна установа, яка збирається відкрити таке представництво, повинна повідомити про це державні органи держави-члена його заснування та подати пакет документів, зокрема бізнес-план діяльності, що здійснюватиметься представництвом, імена та прізвища керівників представництва.

4. Чи може обмежуватися свобода руху капіталу з боку держави-члена ЄС з метою забезпечення ефективності та цілісності власної системи оподаткування:

а) така мета виправдовує обмеження свободи руху капіталу з урахуванням принципу рівності;

б) така мета може виправдовувати обмеження свободи руху капіталу з урахуванням принципу пропорційності;

в) установчі договори ЄС не передбачають жодних можливостей для обмеження свободи руху капіталу;

г) свобода руху капіталу може обмежуватися, якщо є обґрунтовані підстави за рішенням парламенту держави-члена.

5. Що з переліченого належить до обмежувальних заходів руху капіталу, зазначених у Договорі про функціонування ЄС:

а) право влаштовувати перевірку законності капіталу;

б) право арештовувати майно і кошти підозрілих осіб;

в) право обмежувати в'їзд осіб причетних до незаконних фінансових операцій;

г) право застосовувати відповідні положення свого податкового законодавства, що вирізняють платників податків із відмінним становищем з огляду на місце їхнього проживання або місце, де інвестовано їхній капітал.

6. Що з переліченого вважається рухом капіталу, на який право ЄС поширює принцип свободи руху капіталу

а) операції з купівлі-продажу іноземної та національної валюти на внутрішньому валютному ринку;

б) операції з купівлі-продажу акцій чи часток участі в колективних інвестиційних компаніях;

в) рух капіталу персонального характеру;

г) здійснення платежів, пов'язаних зі страхуванням;

г) прями інвестиції;

д) все вищеперелічене.

7. На сьогоднішній день у ЄС є чітко встановлені види діяльності кредитних установ, що підлягають взаємному визнанню між державами-членами. До них належать:

а) приймання депозитів та інших коштів на зворотній основі;

б) переказ коштів;

в) операційний лізинг і відкриття поточних рахунків;

г) приймання депозитів та інших коштів на зворотній основі, послуги щодо переказу грошей і фінансовий лізинг.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 12

Зміст заняття

Поняття капіталу та руху капіталу. Принцип свободи руху капіталу. Особливості свободи руху капіталу від інших свобод Спільного ринку ЄС. Винятки (дозволені обмеження) з принципу свободи руху капіталу та їх застосування. Особливості регулювання надання фінансових послуг і діяльності кредитних установ. Запобігання легалізації злочинно одержаних доходів із використанням фінансової системи ЄС. Розв'язання кейсів.

Джерела:

1. Договір про Європейський Союз.
2. Договір про функціонування Європейського Союзу.
3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.
4. Протокол про Статут Європейської системи центральних банків та Європейського Центрального банку. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_681#Text.
5. Протокол про Статут Європейської системи центральних банків та Європейського Центрального банку. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_681#Text.
6. Regulation (EU) No 651/2012 on the issuance of euro coins / Регламент (ЄС) № 651/2012 про випуск монет євро.
7. Regulation (EU) No 729/2014 on denominations and technical specifications of euro coins intended for circulation / Регламент (ЄС) № 729/2014 про номінали та технічні характеристики монет євро, призначених для обігу.
8. Council Regulation (EC) No 974/98 of 3 May 1998 on the introduction of the euro / Регламент № 974/98 від 3 травня 1998 року про введення євро.
9. Council Regulation (EU) No 833/2014 of 31 July 2014 concerning restrictive measures in view of Russia's actions destabilising the situation in Ukraine.
10. Регламент (ЄС) № 575/2013 Європейського парламенту та Ради від 26 червня 2013 року про пруденційні вимоги до кредитних установ та інвестиційних фірм та внесення змін до Регламенту (ЄС) № 648/2012.
11. Регламент № 883/2004 про координацію систем соціального забезпечення.
12. Регламент ЄЕС № 1408/71 Ради ЄС від 14 червня 1971 року щодо застосування систем соціального забезпечення до робітників та їхніх сімей у межах Співтовариства.
13. Директива 2013/36/ЄС від 26 червня 2013 року про доступ до діяльності кредитних установ і пруденційний нагляд по відношенню до кредитних установ та інвестиційних фірм, що вносить зміни до Директиви 2002/87/ЄС та припиняє дію Директиви 2006/48/ЄС та 2006/49/ЄС – переклад українською, англійською.

14. Decision of the European Central Bank of 19 April 2013 on the denominations, specifications, reproduction, exchange and withdrawal of euro banknotes / Рішення Європейського центрального банку від 19 квітня 2013 року щодо номіналів, специфікацій, відтворення, обміну та вилучення банкнот євро.

15. Council Decision 2014/512/CFSP of 31 July 2014 concerning restrictive measures in view of Russia's actions destabilising the situation in Ukraine.

16. Рішення Суду ЄС у Справі № C-45/17 від 18 січня 2018 року.

17. Рішення Суду ЄС у справі C-503/1999 Commission of the European Communities v Kingdom of Belgium .

18. Рішення Суду ЄС у справі C-282/04 – Commission v Netherlands.

19. Про фінансові послуги та фінансові компанії: Закон України від 14 грудня 2021 року № 1953-IX.

20. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 року № 2121-III.

Завдання 1

К., громадянин Іспанії, проживав і працював у Гонконзі з 2010 по 2020 року, де і брав участь у недержавній системі соціального страхування. У період з 2017 до 2020 року Іспанія зобов'язала його сплатити соціальні внески з прибутку, який він отримав за період його проживання за межами країни. К. стверджував, що сплата ним внесків на соціальне страхування в країні громадянства не повинна відбуватися. Мотивував свою позицію гарантованим статтею 63 Договору про функціонування Європейського Союзу принципом свободи руху капіталу, нормами Регламенту ЄЕС № 1408/71 Ради ЄС від 14 червня 1971 року щодо застосування систем соціального забезпечення до робітників та їхніх сімей в межах Співтовариства та Регламенту № 883/2004 про координацію систем соціального забезпечення, які містять правила, що громадянин держави-члена ЄС, здійснюючи професійну діяльність в іншій країні, підлягає праву держави проживання.

Відповідні національні органи відмовилися визнавати участь у недержавній системі соціального страхування зв'язку з тим, що К. займався професійною діяльністю за межами ЄС.

Що собою являє свобода руху капіталу? Чи поширюється ця свобода на рух капіталу в зв'язку із формуванням фондів соціального страхування? Чи можна вважати обмеженням свободи руху капіталу відмову Іспанії визнати сплату соціальних внесків у недержавний соціальний фонд за межами ЄС?

Завдання 2

Бельгійське державне підприємство А, яке надавало телекомунікаційні послуги, було перетворено на акціонерне товариство з метою продажу частини акцій. До статуту компанії перед цим були внесені зміни для введення спеціальної акції, яка називається «золотою акцією», на користь держави. Спеціальні акції, про які йде мова, надають Бельгії спеціальні права попереднього затвердження окремих рішень органів цієї компанії. Єврокомісія визначила, що це порушує принцип свободи руху капіталу, гарантований у Договорі про функціонування ЄС, тому звернулася до уряду Бельгії з вимогою скасувати таке рішення.

Що собою являє свобода руху капіталу? Ознайомтесь із рішеннями Суду ЄС C-282/04 та C-503/1999 та поясніть, яка обставина обумовила ухвалення протилежних рішень про правомірність положення про «золоту акцію» для держави. На підставі цього зробіть висновок, чи порушує положення про «золоту акцію» підприємства А з умов завдання свободу руху капіталу в ЄС?

Завдання 3

Рішенням Ради 2014/512/CFSP від 31 липня 2014 року були запроваджені заходи, що обмежували пряму або непряму купівлю чи продаж, пряме або непряме надання інвестиційних послуг або допомога у випуску облігацій, власного капіталу або подібних фінансових інструментів для фінансово-кредитних установ, які більше ніж на 50% є державною власністю Російської Федерації. Поясніть, що собою являє внутрішній ринок ЄС та на яких принципах його створено. Чи не порушує це рішення принцип вільного руху капіталів між державами-членами та між державами-членами і третіми країнами? Проаналізуйте положення, що містяться у статті 29 Договору про ЄС, статті 215 Договору про функціонування ЄС та Регламенті № 833/2014, визначте, чи має право окрема держава-член ЄС дати доступ до інвестиційних послуг фінансово-кредитним установам, які зазначені у Додатку до Рішення Ради?

Завдання 4

Визначте, чи є відмінності в розумінні фінансових установ у законодавствах України та ЄС? Чи тотожні поняття фінансова установа та кредитна установа? Як здійснюється нагляд за фінансовими установами в Україні та ЄС?

Завдання 5

Естонська страхова компанія “Kindlustatud!”, яка здійснює діяльність із надання послуг медичного страхування вирішила створити філію в Україні. Чи потрібно цій страховій компанії отримувати ліцензію на здійснення страхової діяльності за українським законодавством,

якщо Україна підписала Угоду про асоціацію з Європейським Союзом та взяла на себе зобов'язання імплементувати відповідні положення *acquis* ЄС до свого законодавства? Дайте також відповіді на питання: що собою являє єдина ліцензія для страховика в ЄС; які правові наслідки для України в зв'язку з підписанням Угоди про асоціацію?

Список корисних матеріалів:

1. Інтеграція України до внутрішнього ринку фінансових послуг ЄС. URL: https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Integratsia-UA-do-vnutrishniogo-rynku-finansovuyh-poslug_ua_2019.pdf.

2. Оцінка досягнення цілей угоди про асоціацію між Україною та ЄС. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/review_of_achievement_of_euua_aa_objectives_ukr_0.pdf.

3. Звіт про виконання угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (за 2015-2020 роки). URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/aa_implementation_report_2015-2020_ukr_final_0.pdf.

4. Інформація про роботу Комітету асоціації Україна – ЄС у торговельному складі. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=d7ca9010-7837-4040-ab1e-b739b7166b31&title=KomitetAsotsiatsiiUkrainasUTorgovelnomuSkladi>.

Завдання 5

Громадянин В. звернувся до банківської установи Z, яка зареєстрована і діє на території Естонії, з проханням обміняти для нього пошкоджені банкноти, отримані, які він стверджує, від клієнта в його кав'ярні. Зокрема, В. мав при собі 50 банкнот номіналом у 100 євро кожна. Частина з них були залиті з країв зеленими та червоними чорнилами. Ще частина (30 банкнот) були склеєні між собою, а частина мала змінені кольори так, ніби їх прали в пральній машинці чи відбілювали. Чи мають бути обміняні ці банкноти? Які заходи необхідно вжити банку? Чи може громадянин В. розраховувати на компенсацію?

Завдання 6

Латвія вирішила випустити нову партію монет номіналом 2 євро на честь 21-ої річниці існування валютного союзу в ЄС. Для цього на так званій «національній» частині монети було розміщено символіку євро та позначено рік випуску. Про випуск партії монет Латвія повідомила Європейський центральний банк. Дайте правову оцінку ситуації. У чий компетенції (Союзу чи держав-членів) перебуває випуск монет євро? Які номінали монет існують і як вони виглядають? Які інституції необхідно повідомляти про випуск пам'ятних монет? Чи зміниться

ситуація, якщо виявиться, що Латвія вже тричі протягом року здійснювала випуск пам'ятних монет? Чи зміниться ситуація, якщо випуск пам'ятних монет вирішить здійснити Болгарія?

Завдання 7

Громадянин Німеччини В. у березні 2020 року успадкував нерухоме майно у Словаччині та вирішив укласти договір страхування майна від знищення або пошкодження, для чого звернувся до страхової компанії “Vivat”. Намір укласти договір страхування В. висловив через відповідну форму на сайті компанії, узгодив умови договору, та в грудні 2020 року отримав на електронну пошту лист, що підтверджує укладання страхового договору. Сплативши відповідний страховий платіж, В. отримав листа про підвищення тарифів для нього, що не було передбачено основним контрактом. Вважаючи, що його права як споживача були порушені В., вирішив оскаржувати такі дії страхової компанії. Споживач вирішив не звертатися до суду, а застосувати заходи альтернативного вирішення спору. Як він може дізнатися про орган, уповноважений розглянути його скаргу? До німецького чи словацького органу йому слід надіслати скаргу? Скарга повинна подаватися онлайн чи потрібне письмове звернення? Проаналізуйте положення Директиви 2002/65/ЄС та визначте, чи відбулося порушення прав споживача у цьому разі.

Завдання 8

Український громадянин став клієнтом польського банку (уклав договір поточного рахунку), проте щодо банку розпочалася процедура визнання неплатоспроможним. Проаналізуйте положення Директиви 2014/49/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 16 квітня 2014 р. про системи гарантування вкладів і дайте відповіді на питання: чи має право наш співвітчизник повернути собі кошти з поточного рахунку цього європейського банку (на момент блокування рахунку на ньому було 900 євро); що собою являє система гарантування вкладів у державах-членах ЄС; навіщо створюються схеми відшкодування для споживачів фінансових послуг, а не представляється вимога до боржника в судовому порядку? Чи існує в Україні система гарантування вкладів фізичних осіб?

ТЕМА 10. Спільна безпекова і зовнішня політика ЄС

Методичні вказівки щодо вивчення теми

Держави-члени ЄЕС координували свої позиції та дії у питаннях зовнішньої політики, якщо це могло мати вплив на міжнародну торгівлю чи спільний ринок. Формалізовано таку координацію було в Єдиному Європейському Акті 1987 р. під назвою Європейське політичне

співробітництво. Перше законодавче закріплення Спільної зовнішньої політики та політики безпеки (СЗППБ) відбулося в Маастрихтському договорі 1993 р., яка охопила всі сфери зовнішньої політики, політики безпеки і оборони.

Під час вивчення цієї теми студенти повинні засвоїти поняття безпекової і зовнішньої політики ЄС, динаміку формування європейської зовнішньої політики, еволюцію розуміння безпеки в Євросоюзі, як відбувається взаємодія ЄС та НАТО. Необхідно знати повноваження Верховного представника Союзу з питань зовнішньої політики та політики безпеки, Служби зовнішніх (закордонних) справ ЄС, принципи і завдання зовнішньої діяльності ЄС, як здійснюється ухвалення рішень у сфері зовнішньої політики та політики безпеки.

Складовою СЗППБ є Спільна політика безпеки і оборони. Потрібно розуміти як формуються безпекові стратегії в ЄС, знати завдання програми «Постійне структурне співробітництво» (PESCO) в сфері оборони.

Необхідно розуміти завдання Європейської політики сусідства та ініціативи Східне партнерство. Східне партнерство має на меті зміцнити відносини між ЄС та його східними сусідами, серед яких є й Україна. Важливим елементом правового регулювання відносин України з ЄС є Угода про асоціацію між Україною та ЄС.

Завдання для самоконтролю

Виберіть правильне твердження:

1. Держави, які не входять до складу ЄС, називаються у його документах «...держави» або «... країни»:

- а) треті;
- б) сусідські;
- в) ворожі;
- г) чужі.

2. Яка інституція ЄС має право уповноважувати почати переговори, ухвалює директиви щодо ведення переговорів, дає повноваження на підписання угод та укладає їх:

- а) Європейська комісія;
- б) Європарламент;
- в) Рада ЄС;
- г) Європейська рада?

3. Визначення загальних орієнтирів спільної зовнішньої політики та політики безпеки у ЄС належить до компетенції:

- а) Європейської Ради;
- б) Єврокомісії;
- в) Європейського Парламенту;

г) Ради ЄС.

4. Комплекс дій держави та інших політичних інститутів, спрямованих на встановлення і підтримку відносин із міжнародним співтовариством, захист власного інтересу та поширення свого впливу на інші суб'єкти міжнародних відносин – це:

а) військова доктрина;

б) зовнішня політика;

в) асоціація з третіми країнами;

г) Верховне представництво з питань закордонних справ і політики безпеки.

5. Що із зазначеного НЕ належить до мети здійснення спільної зовнішньої політики та політики безпеки ЄС:

а) збереження миру, запобігання конфліктів і зміцнення міжнародної безпеки відповідно до цілей і принципів Статуту ООН, принципів Гельсінського Заключного акта та Паризької хартії включно з тими, які стосуються зовнішніх кордонів;

б) захисту своїх цінностей, фундаментальних інтересів, безпеки, незалежності та цілісності;

в) домінування ЄС на світовій арені;

г) консолідації та підтримки демократії, верховенства права, прав людини і принципів міжнародного права.

6. Який орган створено для допомоги у виконанні функції Верховного представника Союзу з питань зовнішньої політики та політики безпеки:

а) Європейське агентство з безпеки (European Safety Agency);

б) Європейський моніторинговий центр із расизму та ксенофобії (European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia);

в) Європейська служба зовнішньополітичної діяльності (European External Action Service);

г) Інформаційна служба Європейського Союзу (Europe Direct).

7. Яка програма ЄС спрямована на те, щоб зробити європейську оборону більш ефективною, а також забезпечити більший обсяг виробництва, посилену координацію та співпрацю у сфері інвестицій, розвитку спроможності та оперативної готовності:

а) «Постійне структурне співробітництво» (PESCO);

б) «Еразмус+»;

в) Програма TACIS (Technical Assistance to the Commonwealth of Independent States);

г) Програма INOGATE.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 13

Зміст заняття

Поняття безпекової та зовнішньої політики ЄС. Динаміка формування європейської зовнішньої політики. Еволюція розуміння безпеки в Євросоюзі. Взаємодія ЄС та НАТО. Верховний представник Союзу з питань зовнішньої політики та політики безпеки. Служба зовнішніх (закордонних) справ ЄС. Створення служби зовнішніх справ ЄС. Принципи і завдання зовнішньої діяльності ЄС. Прийняття рішень у сфері зовнішньої політики та політики безпеки. Спільна політика безпеки і оборони. Безпекові стратегії в ЄС. Європейська політика сусідства та Східне партнерство. Правове регулювання відносин України з ЄС. Угода про асоціацію між Україною та ЄС. Розв'язання кейсів.

Завдання 1

Ознайомтесь із положеннями Глобальної стратегії зовнішньої політики та політики безпеки ЄС і поясніть правову природу цього документа. Охарактеризуйте принципи та пріоритети зовнішньої політики Союзу, визначені в стратегії. Які стратегічні завдання визначені для відносин між ЄС та Україною?

Джерела:

1. Глобальна стратегія зовнішньої політики та політики безпеки ЄС.
2. Договір про Європейський Союз.
3. Договір про функціонування Європейського Союзу.

Завдання 2

Поясніть, що собою являє програма Європейського Союзу у сфері оборони «Постійне структурне співробітництво» (PESCO). Для виконання яких завдань було запроваджено цю програму? Чи передбачена співпраця у сфері оборони цілями Союзу? Поясніть, чи мають право брати участь у цій оборонній програмі країни, які не є членами ЄС? Чи може Україна брати участь у реалізації цієї програми, з огляду на положення ст. 7 та ст. 10 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС?

Джерела:

1. Протокол (№ 10) щодо постійної структурної співпраці, встановленої статтею 42 Договору про Європейський Союз. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/file/text/40/f450346n12.pdf>.
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.

3. Council Decision (CFSP) 2017/2315 of 11 December 2017 establishing permanent structured cooperation (PESCO) and determining the list of participating Member States.

4. Council Decision (CFSP) 2020/1639 of 5 November 2020 establishing the general conditions under which third States could exceptionally be invited to participate in individual PESCO projects.

5. Council Decision (CFSP) 2021/749 of 6 May 2021 on the participation of the Kingdom of Norway in the PESCO project Military Mobility.

6. Council Decision (CFSP) 2021/748 of 6 May 2021 on the participation of Canada in the PESCO project Military Mobility.

7. Council Decision (CFSP) 2018/909 of 25 June 2018 establishing a common set of governance rules for PESCO projects.

8. Council Decision (CFSP) 2020/1746 of 20 November 2020 amending and updating Decision (CFSP) 2018/340 establishing the list of projects to be developed under PESCO.

9. Сайт програми <https://pesco.europa.eu/>.

Завдання 3

Виконавчий Генеральний секретар Європейської служби зовнішньополітичної діяльності видав рішення про запровадження Європейським Союзом нових санкцій у зв'язку із порушенням прав людини у Білорусі. Визначте порядок запровадження міжнародних санкцій в ЄС, до повноважень яких органів ЄС належить ухвалення подібних рішень. Охарактеризуйте зміст запроваджених у 2021 році міжнародних санкцій проти Білорусі. Чи зобов'язані держави-члени ЄС підтримувати рішення європейських інституцій щодо запровадження тих чи інших міжнародних санкцій?

Джерела:

1. Договір про Європейський Союз.

2. Договір про функціонування Європейського Союзу.

3. Рішення Ради від 26 липня 2010 року про встановлення організації та функціонування Європейської служби зовнішньополітичної діяльності (2010/427/ЄС).

4. Council Decision (CFSP) 2020/1999 of 7 December 2020 concerning restrictive measures against serious human rights violations and abuses.

5. Council Regulation (EU) 2021/1030 of 24 June 2021 amending Regulation (EC) № 765/2006 concerning restrictive measures in respect of Belarus / Official Journal of the European Union, 24 June 2021.

6. European Council conclusions on Belarus, 24 May 2021. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2021/05/24/european-council-conclusions-on-belarus-24-may-2021/>

Завдання 4

Влітку 2021 року Верховний представник Союзу з питань зовнішньої політики провів переговори з урядом Єгипту та уклав двосторонню угоду від імені ЄС про партнерство і співробітництво у сфері розвитку митних відносин. Чи діяв Верховний представник Союзу в межах компетенції ЄС? Чи має право ЄС укладати міжнародні угоди?

Джерела:

1. Договір про Європейський Союз.
2. Договір про функціонування Європейського Союзу.

ТЕМА 11. Рада Європи як суб'єкт міжнародного права

Методичні вказівки щодо вивчення теми

Розвиток інтеграційних процесів на європейському континенті призвів не лише до створення ЄС. Утворення Ради Європи відбулося в 1949 році шляхом підписання Статуту Ради Європи. Ця міжнародна організація створювалася з метою поглиблення співробітництва держав заради втілення в життя спільних ідеалів і принципів і сприяння економічному і соціальному розвитку.

Під час вивчення цієї теми студенти повинні дослідити правовий статус Ради Європи, знати предметну юрисдикцію Ради Європи, процедуру набуття, втрати або припинення членства в Раді Європи, інституційну систему Ради Європи, повноваження Парламентської асамблеї та Комітету міністрів, завдання діяльності Конгресу місцевої та регіональної влади Європи, Секретаріату Ради Європи, Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ), спеціалізованих органів контролю Ради Європи, а також, що є фінансовою основою діяльності Ради Європи.

Необхідно з'ясувати шляхи та напрямки глобального співробітництва Ради Європи, як відбувається співробітництво Ради Європи з Європейським Союзом, знати історико-правовий аспект співробітництва України з Радою Європи.

Завдання для самоконтролю

Виберіть правильне твердження:

1. В якому році була утворена Рада Європи:
 - а) 1959;
 - б) 1951;
 - в) 1949;
 - г) 1945?
2. Україна офіційно набула повного членства в Раді Європи:

- а) 16 вересня 1992 р.;
- б) 5 травня 1949 р.;
- в) 26 вересня 1995 р.;
- г) 9 листопада 1995 р.

3. Яка із наведених сфер не належить до компетенції Ради Європи?

- а) соціальна;
- б) економічна;
- в) військова;
- г) наукова.

4. Як у Статуті Ради Європи визначені положення щодо можливості держави приєднатися до Ради Європи:

а) Рада Європи є міжнародною організацією закритого типу;

б) будь-яка європейська держава може стати членом Ради Європи за умови, якщо вона дотримується принципів верховенства права, гарантує та забезпечує основні права й свободи кожної людини, яка перебуває під її юрисдикцією;

в) будь-яка держава, яка скасувала смертну кару, може подати заявку на вступ до Ради Європи;

г) будь-яка держава світу може стати членом Ради Європи за умови, якщо вона дотримується принципів верховенства права та поважає демократичні принципи.

5. Яка з наведених держав не є членом Ради Європи:

- а) Словенія;
- б) Туреччина;
- в) Білорусь;
- г) Австрія.

6. За рахунок чого формується фінансова основа діяльності Ради Європи:

а) власних ресурсів Ради Європи, які були передані від ООН;

б) за рахунок внесків 10 держав-засновниць Ради Європи;

в) за рахунок внесків держав-членів Ради Європи, які є однаковими для всіх учасників;

г) за рахунок національних внесків, які базуються на формулі, що враховує населення та валовий внутрішній продукт держави-члена.

7. Які органи є основними робочими органами Ради Європи відповідно до її Статуту:

а) Європейська рада та Рада міністрів;

б) Комітет Міністрів та Консультативна асамблея;

в) Загальна асамблея та Генеральний секретаріат;

г) Комітет Міністрів і Європейська комісія.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 14

Зміст заняття

Рада Європи як загальноєвропейський міждержавний політико-правовий інститут. Правовий статус Ради Європи. Предметна юрисдикція Ради Європи. Процедура набуття, втрати або припинення членства в Раді Європи. Інституційна система Ради Європи. Парламентська асамблея. Комітет міністрів. Конгрес місцевої та регіональної влади Європи. Секретаріат Ради Європи. ЄСПЛ. Спеціалізовані органи контролю Ради Європи. Фінансова основа діяльності Ради Європи. Глобальне співробітництво Ради Європи. Співробітництво Ради Європи і Європейського Союзу. Співробітництво України з Радою Європи: історико-правовий аспект.

Завдання 1

Охарактеризуйте Раду Європи як міжнародну організацію.

Порівняйте правовий статус Європейського Союзу та Ради Європи.

Джерела:

1. Статут Ради Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001#Text.
2. Консолідовані версії ДЄС та ДФЄС.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/file/text/40/f450346n12.pdf>.

Завдання 2

Ознайомтеся з інформацією на сайті Ради Європи про основні досягнення в реалізації своїх цілей (за посиланням <https://www.coe.int/en/web/about-us/achievements>). Охарактеризуйте, на реалізацію яких статутних завдань Ради Європи спрямована описана діяльність, якими способами досягаються необхідні результати.

Завдання 3

Поясніть, що є фінансовою основою діяльності Ради Європи. За рахунок яких коштів формується бюджет Ради Європи, на які цілі вони витрачаються?

Джерела:

1. Статут Ради Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001#Text.
2. Budget. URL: <https://www.coe.int/uk/web/about-us/budget>.

Завдання 4

Чи визначено установчим документом Ради Європи де розміщені керівні органи цієї міжнародної організації; чи визначено у них офіційну символіку та гімн?

Подивитися відео «History of the European flag» - <https://www.coe.int/en/web/about-us/videos>. Що собою символізує прапор Ради Європи?

Джерела:

1. Статут Ради Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001#Text.
2. The European flag. URL: <https://www.coe.int/en/web/about-us/the-european-flag>.
3. The European anthem. URL: <https://www.coe.int/en/web/about-us/the-european-anthem>.

Завдання 5

У квітні 2022 року відбулися вибори до Національної асамблеї Угорщини (парламент країни). Як слід сформувати делегацію від Угорщини, яка має право брати участь у Парламентській асамблеї Ради Європи? Чи визначені для цього Статутом Ради Європи строки направлення делегатів? Чим чи ким визначається кількість представників від країни?

Джерела:

1. Статут РС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001#Text.
2. Регламент ПАРЕ. URL: http://assembly.coe.int/nw/xml/RoP/RoP-XML2HTML-EN.asp?id=toc#ENToc_N0A29C3B0N0A3184E0.

Завдання 6

Представник у ПАРЕ від Польщі виступив на слуханнях щодо прав дітей про те, що людина має право на життя з моменту зачаття, тому необхідно включити до порядку денного внесення відповідних змін до Конвенції про права людини та основоположні свободи. Ознайомтеся із Регламентом роботи ПАРЕ, охарактеризуйте повноваження Асамблеї, визначте, якими є положення щодо офіційних і робочих мов РС, чи мав право представник від Польщі виступати на засіданні польською мовою?

Джерела:

1. Статут РС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001#Text.
2. Регламент ПАРЕ. URL: http://assembly.coe.int/nw/xml/RoP/RoP-XML2HTML-EN.asp?id=toc#ENToc_N0A29C3B0N0A3184E0.

Завдання 7

Поясніть, з якою метою Асамблея Ради Європи утворює комітети, охарактеризуйте їх повноваження.

Джерела:

1. Terms of reference of Assembly committees. URL: http://assembly.coe.int/nw/xml/RoP/RoP-XML2HTML-EN.asp?id=EN_CEGCGEFI#Format-It.
2. Сайт ПАРЄ. URL: <https://pace.coe.int/>.

Завдання 8

Постійним представником України при Раді Європи є Борис Тарасюк, міністром законних справ – Дмитро Кулеба. Хто з них має право брати участь у засіданнях Комітету міністрів Ради Європи? Поясніть свою відповідь, посилаючись на Статут РЄ та Правила процедур Комітету Міністрів РЄ.

Джерела:

1. Статут РЄ https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001#Text.
2. Rules of Procedure of the Committee of Ministers. URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016804e393a.
3. The Ministers' Deputies. URL: <https://www.coe.int/en/web/cm/ministers-deputies>.
4. iGuide Committee of Ministers Procedures and working methods. URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=090000168058d922#_Тoc59177765.
5. Керівництво МЗС. URL: <https://mfa.gov.ua/persons>.
6. Постійне представництво України при Раді Європи. URL: <https://coe.mfa.gov.ua/persons>.

Завдання 9

Якими міжнародними чи національними актами визначена кількість представників від держави члена Ради Європи у ЄСПЛ та процедура їх обрання? Як в Україні регулюється питання обрання / відбору кандидатів у судді ЄСПЛ від України?

Джерела:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (із протоколами). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
2. Про конкурс із добору кандидатів для обрання суддею Європейського суду з прав людини від України: Указ Президента України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/63/2021#Text>.

Завдання 10

Ознайомтесь із текстом Меморандуму «Про наслідки війни в Україні у сфері захисту прав людини» Уповноваженої з прав людини Ради Європи (<https://rm.coe.int/-/1680a7390c>) та визначте, в межах виконання яких функцій Уповноваженого підготовлено цей документ, про які порушення йдеться у цьому документі?

Джерела:

1. Резолюція (99)50 про Уповноваженого Ради Європи з прав людини
URL: [https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=Res\(99\)50&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=COE](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=Res(99)50&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=COE).

ТЕМА 12. Право Ради Європи як особлива підсистема міжнародного права

Методичні вказівки щодо вивчення теми

Під час вивчення цієї теми студенти повинні засвоїти поняття матеріального права Ради Європи та знати систему його джерел, тенденції розвитку права Ради Європи, формати правотворчості міжнародних міжурядових організацій і види правотворчості в Раді Європи. Необхідно вміти характеризувати застосування права Ради Європи в національних правових системах держав-членів. Також потрібно знати класифікацію та загальну характеристику європейських конвенцій та угод, загальнотеоретичні засади взаємодії правових систем Ради Європи та правових систем держав-учасниць, що собою являє інкорпорація конвенцій Ради Європи до національного права. Зазначене дасть можливість створити уявлення про право Ради Європи як найважливішу складову європейського права.

Завдання для самоконтролю

Виберіть правильне твердження:

1. Об'єктом права РЄ є:
 - а) політичні, економічні й інші відносини між державами-членами Ради Європи;
 - б) права людини, верховенство права, плюралістична парламентська демократія, соціальна злагожденість;
 - в) захист цивільного населення від впливу збройного конфлікту та тих, хто припинив брати участь у воєнних діях, обмеження наслідків конфліктів, виходячи з міркувань гуманності;
 - г) принципи і норми здійснення загальних економічних заходів і дій у країнах-учасницях Ради Європи.
2. Норми якої конвенції де факто є нормами статутного (конституційного) характеру для держав-членів Ради Європи:

- а) Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод;
- б) Загальна декларація прав людини;
- в) Хартія основних прав Європейського Союзу;
- г) Європейська конвенція про громадянство.

3. Яка кількість конвенцій була розроблена в межах Ради Європи:

- а) 10;
- б) 25;
- в) понад 200;
- г) понад 1 000.

4. Правові стандарти Ради Європи, що діють в різних сферах у межах завдань цієї організації, є:

- а) критеріями відповідності національного права основним європейським вимогам;
- б) нормами обов'язкового характеру, які мають пряму дію;
- в) напрямками для визначення майбутньої правотворчої діяльності самої Ради Європи;
- г) правовою основою для ухвалення рішень національними судами.

5. Комплекс європейських договірних норм, що стосуються безпосередньо реалізації принципів і цілей організації, порушення яких спричиняє настання міжнародно-правової відповідальності, характер якої визначається самими учасниками тієї чи іншої конвенції, укладеної в межах Ради Європи, це:

- а) право Ради Європи;
- б) стандарти Ради Європи;
- в) принципи міжнародного права;
- г) міжнародно-правова відповідальність.

6. Яка інституція Ради Європи уповноважена на затвердження остаточного тексту конвенцій Ради Європи:

- а) Парламентська асамблея Ради Європи;
- б) Комітет Міністрів Ради Європи;
- в) ЄСПЛ;
- г) Генеральний секретар Ради Європи.

7. Статутні резолюції Ради Європи – це:

- а) документи, якими вносяться зміни до Статуту Ради Європи;
- б) Резолюції Комітету Міністрів, які торкаються статутних питань і містять положення, які доповнюють Статут Ради Європи без змін його існуючих положень;
- в) Резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи, що містять положення, які доповнюють Статут Ради Європи;

г) усі Резолюції Комітету місцевої та регіональної влади Ради Європи.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 15

Зміст заняття

Право Ради Європи як найважливіша складова європейського права. Поняття матеріального права Ради Європи та система його джерел. Тенденції розвитку права Ради Європи. Формати правотворчості міжнародних міжурядових організацій і види правотворчості в Раді Європи. Застосування права Ради Європи у національних правових системах держав-членів. Класифікація та загальна характеристика європейських конвенцій та угод. Загальнотеоретичні засади взаємодії права РС та національних правових систем. Взаємодія правових систем Ради Європи та правових систем держав-учасниць. Інкорпорація конвенцій Ради Європи до національного права. Розв'язання кейсів.

Завдання 1

Порівняйте право Ради Європи та право Європейського Союзу.

Джерела:

1. Статут Ради Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001#Text.
2. Консолідовані версії ДЄС та ДФЄС.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/file/text/40/f450346n12.pdf>.

3. Добрянський С. Європейський Союз та Рада Європи: можливості міжнародно-судового захисту прав людини (порівняльний аналіз). *Вісник Академії правових наук України*. 2000. № 3. С. 27–36.

URL: http://www.uapravo.com/hro/text.php?lan=rus&id=5281&id_book=0&id_parent=0&id_vid_res=2.

4. Фалалєєва Л. Рада Європи та Європейський Союз: особливості правового статусу, узгодження стандартів правозахисту. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Серія «Міжнародні відносини». 2017. №1/2 (47/48).

URL: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/knu/article/download/3585/3260>.

Завдання 2

На 132-1 сесії Комітету Міністрів Ради Європи було ухвалено низку рішень (<https://www.coe.int/en/web/cm/cm132-session>). Охарактеризуйте ухвалені рішення за їх юридичною силою, предметом, на виконання яких завдань Ради Європи вони спрямовані.

Завдання 3

Скориставшись базою документів Ради Європи за посиланням <https://www.coe.int/en/web/conventions/search-on-states> визначте, які конвенції були підписані, але не ратифіковані Україною, назвіть підстави нератифікації. Яку юридичну силу для України мають ці конвенції.

Завдання 4

Ознайомтесь із Планом дій Ради Європи для України на 2023–2026 рр., охарактеризуйте правову природу цього документа:

Рада Європи: План дій для України на 2023–2026 рр. URL: <https://rm.coe.int/action-plan-ukraine-2023-2026-ukr/1680aa8282>.

Завдання 5

У 2017 Комітет Міністрів Ради Європи ухвалив Рекомендацію CM/Rec(2017)9 Комітету міністрів державам-членам щодо гендерної рівності в аудіовізуальному секторі (переклад українською). Чи зобов'язана Україна враховувати стандарти Ради Європи щодо гендерної рівності в правотворчій і правозастосовній діяльності?

Джерела:

1. Статут Ради Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001#Text.
2. Аббакумова Д. В. Деякі аспекти процедури моніторингу в межах Ради Європи. *Теорія і практика правознавства*. 2014. Вип. 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2014_2_53/.
3. Юринець Ю. Л. Адміністративно-правовий статус рекомендацій Комітету міністрів Ради Європи у правозастосовній практиці України. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2014. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/bmju_2014_10_27.pdf.
4. Рекомендація CM/Rec(2017)9 Комітету міністрів державам-членам щодо гендерної рівності в аудіовізуальному секторі (переклад українською – URL: <https://www.nrada.gov.ua/wp-content/uploads/2018/04/Recommendation-20179-on-gender-equality-translation-UKR.docx>)
5. Висновок щодо проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про рекламу» щодо протидії дискримінації за ознакою статі». URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/158921>.

Завдання 6

Ознайомтеся з Планом виконання зобов'язань у зв'язку зі вступом України до Ради Європи та дайте відповіді на такі питання: якою мірою ці зобов'язання відповідають ідеям захисту прав людини в Україні; чи виконує рекомендації Ради Європи Україна?

Проаналізуйте плани законопроектної роботи на 2022–2024 роки та визначте, чи Верховна Рада передбачає імплементацію стандартів Ради Європи у своїй роботі?

Джерела:

1. План заходів із виконання обов'язків та зобов'язань України, що впливають з її членства в Раді Європи <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/24/2011#Text>.
2. План законопроектної роботи Верховної Ради України на 2022 рік.
3. План законопроектної роботи Верховної Ради України на 2023 рік.
4. План законопроектної роботи Верховної Ради України на 2024 рік.

Завдання 7

Ознайомтеся із рекомендаціями Комітету Міністрів Ради Європи щодо роботи медіа та визначте, чи відповідає українське законодавство про діяльність ЗМІ цим рекомендаціям. Запропонуйте напрямки змін до законодавства.

Джерела:

1. Рекомендація CM/Rec(2022)4 Комітету Міністрів державам-членам щодо просування сприятливого середовища для якісної журналістики у цифрову еру.
2. Рекомендація CM/Rec(2022)12 Комітету Міністрів державам-членам щодо передвиборної комунікації та висвітлення в медіа виборчих кампаній.
3. Рекомендація CM/Rec(2022)13 Комітету Міністрів державам-членам щодо впливу цифрових технологій на свободу вираження.
4. Рекомендація CM/Rec(2022)16 Комітету Міністрів державам-членам щодо боротьби з мовою ворожнечі.
5. Розділ VII Виборчого Кодексу України.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>.
6. Про інформацію: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>.
7. Про медіа: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20>.
8. Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540/97-%D0%B2%D1%80#n94>.

Завдання 8

Україна підписала проте не ратифікувала Європейську Конвенцію про відшкодування збитків жертвам насильницьких злочинів 1983 р. (ETS № 116). Порівняйте положення українського законодавства щодо відшкодування шкоди цій категорії осіб і положення конвенції.

Міністерство юстиції розробило проєкт Закону про відшкодування шкоди потерпілим від насильницьких кримінальних правопорушень № 3149 від 03.03.2020. Ознайомтесь із текстом законопроекту, пояснювальною запискою до законопроекту (проєкт наразі відкликано). Поясніть як може відбуватися взаємодія права Ради Європи та національного права. Який спосіб імплементації був обраний ініціаторами цього законопроекту?

Джерела:

1. Європейська Конвенція про відшкодування збитків жертвам насильницьких злочинів, 1983р. URL: <https://rm.coe.int/1680079751>.
2. Проєкт Закону про відшкодування шкоди потерпілим від насильницьких кримінальних правопорушень № 3149 від 03.03.2020. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68286.
3. Мельник О. О. Компенсація шкоди жертвам насильницьких злочинів в Україні. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_6808.
4. Щодо державних компенсацій жертвам насильства. URL: <http://prava-lyudyny.org/shhodo-derzhavnyh-kompensatsij-zhertvam-nasylstva/>.

Завдання 9

Ознайомтесь із текстом Закону України «Про ратифікацію Європейської соціальної хартії (переглянутої)» (URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137-16#Text>). Поясніть дію цього міжнародного документа в Україні. Чи впливає на чинність міжнародного договору Ради Європи те, що окремі держави беруть зобов'язання виконувати лише окремі положення цього договору? Скориставшись базою даних конвенцій Ради Європи (<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list>), визначте чи всі держави взяли зобов'язання щодо Європейської соціальної хартії повністю?

ТЕМА 13. Часткові угоди Ради Європи

Методичні вказівки щодо вивчення теми

Під час вивчення цієї теми студенти повинні зрозуміти правову природу актів часткових структур Ради Європи. Знати відмінність між розширеними частковими угодами та власне частковими угодами РЄ, яким чином відбувається заснування міжнародних організацій у межах

РС, за рахунок яких коштів здійснюється фінансування часткових структур РС, чи є контроль за діяльністю структур, створених на підставі часткових угод.

Значючі сфери співпраці в межах часткових угод Ради Європи, студенти повинні надавати загальну характеристику Банку розвитку Ради Європи, Європейського директората з якості ліків і охорони здоров'я, Групи співробітництва в боротьбі зі зловживаннями наркотиками та їх незаконним обігом, Групи співробітництва із запобігання, захисту від та організації надання допомоги під час великих природних і техногенних катастроф, Європейського фонду підтримки, спільного виробництва і прокату кінематографічних та аудіовізуальних робіт, Європейського центру глобальної взаємозалежності та солідарності, Часткової угоди про молодіжну карту для стимулювання і полегшення пересування молоді по Європі, Європейської аудіовізуальної обсерваторії, розширеної часткової угоди, що засновує Європейський центр сучасних мов, розширеної часткової угоди про спорт, розширеної часткової угоди про культурні маршрути, розширеної часткової угоди щодо Обсерваторії з викладання історії в Європі, Угоди, що засновує Групу держав проти корупції «GRECO», Європейської комісії «За демократію через право» (Венеційської комісії).

Завдання для самоконтролю

Виберіть правильне твердження:

1. Які положення Статуту Ради Європи створюють правову основу для співпраці держав-членів Ради Європи шляхом укладання часткових угод:

а) Генеральний секретар щорічно повідомляє уряд кожної держави-члена Ради про можливість участі в часткових структурах Ради Європи, держава, яка погоджується взяти участь повинна впродовж місяця повідомити про це;

б) для досягнення окремих цілей, які Комітет Міністрів вважає за необхідні, він може створювати консультативні та технічні комітети або комісії;

в) Комітет Міністрів може запропонувати стати членом часткової угоди будь-якій європейській державі, яка вважається здатною і має бажання виконувати положення статті 3 Статуту.

2. Що із зазначеного є одним із наслідків часткових угод держав-членів Ради Європи:

а) процес уніфікації національного законодавства у різних сферах;

б) регулювання торговельних відносин учасників Організації;

в) визнання державами-членами Ради Європи принципу верховенства права та поваги до прав людини;

г) збереження миру й розвиток демократії на європейському континенті?

3. Яких часткових угод Ради Європи НЕ існує:

а) власне часткові угоди, що укладаються між державами-членами РС;

- б) часткові угоди, що укладаються двома державами членами РЄ;
- в) розширені часткові угоди, які є відкритими й для держав-нечленів РЄ;
- г) розширені угоди, які укладаються між усіма державами-членами РЄ та іншими державами, які не входять до Організації?

4. Методи, форми і порядок роботи в рамках часткової угоди визначають:

- а) всі держав-члени Ради Європи;
- б) Генеральний секретар Ради Європи;
- в) лише учасники цього акта;
- г) більшість представників Парламентської асамблеї Ради Європи.

5. За рахунок яких коштів здійснюється фінансування витрат діяльності часткових структур Ради Європи:

а) фінансування витрат часткових структур Ради Європи здійснюється за рахунок внесків держави (держав), які ініціювали створення цієї часткової структури;

б) фінансування витрат часткових структур Ради Європи здійснюється в межах загального бюджету Ради Європи;

в) у межах часткових угод передбачається формування власного бюджету за рахунок внесків держав-учасників конкретної угоди.

6. Ініціатором часткової угоди може бути:

а) Конференція міжнародних неурядових організацій може звернутися з відповідною ініціативою до Комітету Міністрів;

б) мінімум одна третина держав-членів Ради Європи повинна звернутися до Комітету Міністрів із заявою про створення часткової структури Ради Європи;

в) будь-яка держава, яка подасть підготовлений проєкт угоди та проєкт статуту органу, що засновується на цій підставі, на розгляд Комітету Міністрів.

7. Який із зазначених суб'єктів НЕ належить до часткових структур Ради Європи:

- а) Конгрес місцевих і регіональних влад;
- б) Банк розвитку Ради Європи;
- в) Розширена часткова угода про спорт;
- г) Європейська комісія «За демократію через право»?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 16

Зміст заняття

Правова природа актів часткових структур Ради Європи. Розширені часткові угоди та власне часткові угоди РЄ. Заснування міжнародних організацій у межах РЄ. Фінансування часткових структур РЄ. Контроль над діяльністю структур, створених на підставі часткових угод. Загальна характеристика сфер співпраці в межах часткових угод Ради Європи. Банк розвитку Ради Європи. Європейський директорат з якості ліків і охорони здоров'я. Група співробітництва в боротьбі зі зловживаннями наркотиками та їх незаконним обігом. Групу співробітництва із запобігання, захисту від та організації надання допомоги під час великих природних і техногенних катастроф. Розв'язання кейсів.

Джерела:

1. Статут РЄ. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001#Text.
2. Statutory Resolution (93)28.
3. CM(2013)58-final Partial and enlarged agreements – Practical modalities governing accessions to and withdrawals from partial and enlarged agreements.
4. Резолюція R(56)9 - 16/04/1956 / Рішення Правління та Статут.
5. Резолюція КМ РЄ R(87)2 - 20/03/1987.
6. Рекомендація 2021-1 Комітету постійних кореспондентів «Надання можливостей і захист осіб з інвалідністю до, під час і після надзвичайних ситуацій у сфері громадського здоров'я, спричинених вірусними або іншими патогенними пандеміями», прийнята на 14-й зустрічі міністрів Європейської та Середземноморської угоди про великі небезпеки (EUR-OPA). Матозіньюш, Португалія, 24 листопада 2021 р. URL: <https://rm.coe.int/recommendation-2021-1-enabling-and-protecting-persons-with-disabilitie/1680a43f8f>.
7. Список часткових угод Ради Європи.
URL: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list1>;
8. Веб-сайт Банку розвитку Ради Європи. URL: <https://coebank.org/en/>.
9. Офіційний Веб-сайт Групи співробітництва із запобігання, захисту від та організації надання допомоги під час великих природних і техногенних катастроф. URL: www.coe.int/en/web/europarisks/home.

Завдання 1

Чим відрізняються Угода щодо заснування Банку розвитку Ради Європи, Угода про створення Європейської аудіовізуальної обсерваторії, Угода, що засновує Групу держав проти корупції у питанні участі різних держав? Охарактеризуйте як класифікуються часткові угоди Ради Європи за кількісним критерієм членства.

Завдання 2

Визначте, учасницею яких розширених угод Ради Європи є Україна. Які наслідки це створює для законотворчої або правозастосовної діяльності. Наведіть приклади (можна, зокрема, проаналізувати заходи, пов'язані із приєднанням України до Розширеної часткової угоди про культурні маршрути у березні 2021 року; звернути увагу на діяльність Венеціанської комісії в зв'язку з проведенням реформ в Україні).

Завдання 3

Чи можуть такі країни як Монако, Сполучене Королівство, Демократична республіка Конго, Уругвай брати участь у заходах в межах роботи Групи Помпиду, Центру Північ-Південь, Обсерваторії з викладання історії в Європі?

Завдання 4

На засіданні Парламентської асамблеї Ради Європи представниками однієї держави-члена була висловлена пропозиція розпочати поглиблене співробітництво держав-членів у сфері охорони здоров'я для подолання наслідків епідемії covid19, для чого створити постійно діючий орган із представників тих держав, які погодяться взяти у ньому участь. На голосування було підготовлено проєкт резолюції про створення Комісії по боротьби з епідеміями. Чи має повноваження Парламентська асамблея Ради Європи створювати такого типу органи? Якщо таке рішення буде ухвалене Комітетом Міністрів Ради Європи, чи зобов'язуватиме це держави-члени брати участь у роботі такого суб'єкта? Чи належить зазначена сфера до цілей діяльності Ради Європи.

Завдання 5

Для роботи Групи співробітництва із запобігання, захисту від та організації надання допомоги під час великих природних і техногенних катастроф скликається чергове засідання наради міністрів, на яке запросили представників Чеської Республіки, Данії, Грузії, України, Болгарії, Франції, Греції, Люксембургу, Мальти, Республіки Молдови, Монако, Марокко, Північної Македонії, Португалії. Визначте, які держави є учасниками цієї Групи, чи повинні брати участь у нараді міністри із держав, зазначених у завданні? Охарактеризуйте правовий статус цього суб'єкта. Визначте, яким чином реалізуються його завдання. Ознайомтесь із Рекомендацією 2021-1, підготовленою у межах роботи Групи, визначте наслідки її ухвалення для України.

Завдання 6

Ознайомтесь із установчими документами Банку розвитку Ради Європи та охарактеризуйте напрямки його діяльності. Охарактеризуйте джерела ресурсів для формування капіталу банку. Які фінансові інструменти використовує банк для виконання своїх завдань? Яким чином Банк розвитку РЄ бере участь у допомозі українським переміщеним особам?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 17

Зміст заняття

Європейський фонд підтримки, спільного виробництва і прокату кінематографічних та аудіовізуальних робіт. Європейський центр глобальної взаємозалежності та солідарності. Часткова угода про молодіжну карту для стимулювання та полегшення пересування молоді по Європі. Європейська аудіовізуальна обсерваторія. Розширена часткова угода, що засновує Європейський центр сучасних мов. Розширена часткова угода про спорт. Розширена часткова угода про культурні маршрути. Розширена часткова угода щодо Обсерваторії з викладання історії в Європі. Угода, що засновує Групу держав проти корупції «GRECO». Європейська комісія «За демократію через право» (Венеційська комісія). Розв'язання кейсів.

Завдання 1

Україна у 2022 році приєдналася до Угоди про культурні маршрути. Що являють собою європейські культурні маршрути, чи може туристичний маршрут по Сумській області потрапити до цього переліку?

Джерела:

1. The Enlarged Partial Agreement on Cultural Routes of the Council of Europe.
URL: <https://www.coe.int/en/web/cultural-routes/about-the-epa>.
2. Посібник про європейські культурні маршрути.
URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/343/Posibnyk.pdf>.
3. Президент Володимир Зеленський підписав закон про приєднання України до європейської Розширеної часткової угоди про культурні маршрути, ухвалений парламентом 16 лютого.
URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/3226896-ukraina-oficijno-priednalasa-do-ugodi-pro-kulturni-marsruti-radi-evropi-tkacenko.html>.

Завдання 2

Європейська комісія «За демократію через право» 22 березня 2021 року оприлюднила нові висновки щодо законопроекту № 4533 про Конституційний Суд України та конституційну

процедуру. Проаналізуйте, які висновки щодо тексту законопроекту зробила Комісія, які пропозиції були нею висловлені, та визначте, на виконання яких статутних завдань Ради Європи спрямована діяльність Комісії та яку правову силу мають її висновки.

Джерела:

1. Ukraine - Opinion on the draft law on Constitutional Procedure (draft law no. 4533) and alternative draft law on the procedure for consideration of cases and execution of judgements of the Constitutional Court (draft law no. 4533-1) adopted by the Venice Commission at its 126th Plenary Session (online, 19–20 March 2021)/ URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2021\)006-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2021)006-e).

2. Висновок Венеційської комісії Ради Європи щодо проєкту Закону «Про конституційну процедуру» (№ 4533) та альтернативного законопроекту про порядок розгляду справ та виконання рішень Конституційного Суду (№. 4533-1). URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/opinion-of-the-venice-commission-of-the-council-of-europe-on-the-draft-law-on-constitutional-procedure-draft-law-no-4533-and-alternative-draft-law-on>.

3. Законопроєкт № 4533.

URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70729

4. Статут Європейської комісії «За демократію через право».

URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_244#Text.

5. Статут Ради Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001#Text.

6. Руслан Стефанчук: У Верховній Раді України напрацьовується законопроєкт про реформування Конституційного Суду у частині відбору суддів на конкурсних засадах. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Top-novyna/226446.html>.

7. Посли G7 стурбовані законопроектом щодо Конституційного суду.

URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2021/09/23/7128174/>.

ТЕМА 14. Механізми моніторингу та оцінювання дотримання державами-членами Ради Європи взятих на себе зобов'язань

Методичні вказівки щодо вивчення теми

У міжнародних відносинах важливо, щоб держави дотримувалися взятих на себе зобов'язань. Для забезпечення цього міжнародні організації зазвичай створюють спеціальні органи для контролю за виконанням конвенцій та угод. Впродовж майже шістдесяти років Рада Європи розробила значний набір норм, що охоплює стандарти прав людини, а також здійснює європейський моніторинг цих стандартів. Під час вивчення цієї теми студенти повинні засвоїти елементи контрольного механізму Ради Європи щодо нагляду за дотриманням державами-

членами взятих на себе зобов'язань (політичний моніторинг). Знати особливості моніторингу Комітету Міністрів, Парламентської асамблеї, Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи, як здійснюється юридичний моніторинг Ради Європи, а також застосування моніторингу Ради Європи до держав-членів РЄ, зокрема й України.

Завдання для самоконтролю

Виберіть правильне твердження:

1. Який орган Ради Європи здійснює нагляд за виконанням державами рішень Європейського суду з прав людини, в яких встановлено порушення зобов'язань держав за Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод:

- а) Комітет з ефективності правосуддя;
- б) Європейський суд з прав людини;
- в) Комісар Ради Європи з прав людини;
- г) Комітет міністрів Ради Європи?

2. Чи були передбачені моніторингові механізми у Статуті Ради Європи під час її заснування:

а) так, Статутом були передбачені наглядові повноваження Асамблеї за дотриманням державами-членами своїх зобов'язань;

б) під час заснування Ради Європи її Статутом не було надано жодних наглядових повноважень ні одному органу організації;

в) так, Статутом були передбачені наглядові повноваження Комітету Міністрів за дотриманням державами-членами своїх зобов'язань.

3. Який статутний орган Ради Європи першим встановив механізм моніторингу за дотриманням зобов'язань новими членами, взятих ними під час приєднання до Ради Європи:

- а) Комітет Міністрів;
- б) Парламентська Асамблея;
- в) Європейський суд із прав людини;
- г) Конгрес місцевих і регіональних влад.

4. Що є предметом міжнародно-правового моніторингу Ради Європи:

- а) дотримання норм міжнародного права;
- б) належне реформування національного законодавства державами-членами організації;
- в) зобов'язання держав-членів цієї організації, які впливають із членства;
- г) дотримання Європейської конвенції з прав людини та основоположних свобод.

5. За допомогою яких заходів здійснюється моніторинг зобов'язань держав-членів Ради Європи:

- а) запланованих і незапланованих візитів до держав;

- б) систем колективного та індивідуального оскарження;
- в) звітів, заснованих на візитах експертів у держави-члени з метою встановлення фактів;
- г) звітів урядів;
- г) за допомогою всіх зазначених засобів.

6. Процедура повного моніторингу ПАРЄ передбачає:

а) регулярні візити пари доповідачів, які ведуть постійний діалог з владою, а також час від часу пленарні дебати, щоб забезпечити чесне оцінювання прогресу та проблем держави;

б) інспекції до держав-членів із метою провести політичний діалог із державами членами Організації;

в) перевірку виконання зобов'язань, взятих на себе державами-членами відповідно до положень Статуту Ради Європи;

г) моніторинг, який здійснює Конгрес місцевих і регіональних влад.

7. Яка структура Ради Європи організовує інспекції місць позбавлення волі, щоб оцінити, як поведуться з особами, яких утримують під вартою:

а) Група експертів із протидії насильству щодо жінок і домашньому насильству;

б) Європейська комісія проти расизму та нетерпимості;

в) Європейський комітет із запобігання катуванням;

г) Група експертів із боротьби з торгівлею людьми.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 18

Зміст заняття

Контрольний механізм Ради Європи щодо нагляду за дотриманням державами-членами взятих на себе зобов'язань (політичний моніторинг). Особливості моніторингу Комітету Міністрів, Парламентської асамблеї, Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи. Юридичний моніторинг Ради Європи. Застосування моніторингу Ради Європи щодо держав-членів РЄ. Застосування моніторингу Ради Європи щодо України. Розв'язання кейсів.

Завдання 1

Ознайомтесь із документами, ухваленими Парламентською асамблеєю Ради Європи (<http://semantic-pase.net/>) за результатами моніторингу щодо виконання Україною своїх зобов'язань щодо членства в Раді Європи. Поясніть, що це за моніторинг, чи стосується він всіх держав-членів Ради Європи. Чи виконує Україна зобов'язання щодо членства у цій Організації?

Завдання 2

Ознайомтесь із Резолюцією Парламентської асамблеї Ради Європи щодо запровадження моніторингової процедури щодо Угорщини в зв'язку з погіршенням ситуації з правами людини та демократією (12.10.2022 № 2460 Resolution «The honouring of membership obligations to the Council of Europe by Hungary»). Які наслідки для Угорщини виникають у зв'язку з ухваленням такої Резолюції?

Джерела:

1. Long-standing rule of law and democracy issues in Hungary 'remain largely unaddressed', says PACE committee. URL: <https://pace.coe.int/en/news/8807/long-standing-rule-of-law-and-democracy-issues-in-hungary-remain-largely-unaddressed-says-pace-committee>.

2. Угорщину повернули під моніторинг ПАРЄ. URL: <https://www.euointegration.com.ua/news/2022/10/12/7148580/>.

Завдання 3

Ознайомтесь із звітом ПАРЄ «Щодо процедури моніторингу Асамблеї (січень – грудень 2021)», на які проблеми звертається увага в цьому документі? Проаналізуйте висновки щодо України (п. 4.11), зверніть увагу на запропоновані делегатами від різних держав поправки до цього пункту звіту для ухвалення відповідні резолюції. Поясніть, хто готує цей звіт, що стає основою для резолюції, які суб'єкти можуть вносити правки до тексту резолюції? Поясніть роль цього щорічного звіту ПАРЄ для держав-членів Ради Європи.

Джерела:

1. Звіт 2021. URL: <https://pace.coe.int/en/files/29610/html>.

2. Хід голосування по поправках. URL: <https://pace.coe.int/en/files/29610/compendium>.

Завдання 4

Комітет Міністрів доручив Моніторинговому комітету ПАРЄ провести аналіз виконання зобов'язань як члена Ради Європи щодо Республіки Північна Македонія. Для цього комітет призначив шість членів моніторингової місії та запросив до її участі без права голосу двох депутатів парламенту цієї країни. Визначте, що створює правову основу діяльності Моніторингового комітету ПАРЄ, чи відповідає описана у завданні ситуація встановленим правилам?

Джерела:

1.) Резолюція 1115 (1997) про створення комітету Асамблеї з дотримання зобов'язань державами-членами Ради Європи (Моніторинговий комітет). URL: http://assembly.coe.int/nw/xml/RoP/RoP-XML2HTML-EN.asp?id=EN_CEGGJDIA#Format-It.

2. Terms of reference of the Assembly Committee on the Honouring of Obligations and Commitments by Member States of the Council of Europe (Monitoring Committee) // Rules of Procedure of the Assembly (June 2022). URL: http://assembly.coe.int/nw/xml/RoP/RoP-XML2HTML-EN.asp?id=EN_CEGBEVEB#Format-It.

Завдання 5

Проаналізуйте рішення установ Ради Європи щодо ухваленого у 2022 р. у Туреччині закону про дезінформацію:

– Urgent opinion from the Council of Europe’s Venice Commission. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-PI\(2022\)032-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-PI(2022)032-e);

– PACE resolution. URL: <https://pace.coe.int/en/files/31343>.

Визначте, на порушенні яких стандартів Ради Європи наголошують ПАРЄ та Венеціанська комісія.

Завдання 6

Поясніть суть пілотних рішень ЄСПЛ, як держава виконує такі рішення, чи здійснюється контроль за їх виконанням? Чи були ухвалені такі рішення щодо України? Що, на вашу думку, слід зробити в Україні, щоб зменшити кількість звернень до ЄСПЛ?

Завдання 7

Озайомтесь із Звітом щодо моніторингу Європейської хартії місцевого самоврядування та спостереження за місцевими та регіональними виборами для України щодо місцевих виборів 2020 та визначте, на які проблеми виборчого законодавства України наголошено у цьому документі.

Джерела:

1. Information report on the elections in Ukraine (25 October 2020) Remote meetings (19-20 October 2020). URL: <https://rm.coe.int/cg-bur-2020-35-37-en-information-report-elections-ukraine-2020-2781-66/1680a449ef>.

Завдання 8

На адресу Секретаріату Європейського комітету із запобігання тортурам і нелюдському або такому, що принижує гідність, поведженню чи покаранню у Страсбурзі надійшла скарга від громадянина України К., який повідомив, що із запровадженням воєнного стану в Україні, змінився режим його перебування в установі виконання покарань у Запорізькій області на більш суворий, що не було передбачено вироком.

Поясніть, які завдання виконує Європейський комітет із запобігання тортурам і нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню. Як чином він повинен відреагувати на одержану скаргу? Ознайомтесь із останньою доповіддю Комітету за результатами візиту в Україну, що стало підставою для нього, чи дотримуються в Україні стандарти Ради Європи у цій сфері?

Джерела:

1. Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню.

URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_068#Text.

2. Доповідь Уряду України за наслідками візиту до України Європейського Комітету із запобігання катуванням та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (4–13 серпня 2020 року). URL: <https://rm.coe.int/1680a0e8a4>.

ТЕМА 15. Роль ЄКПЛ і практики ЄСПЛ у системі правосуддя України

Методичні вказівки щодо вивчення теми

Конвенція про захист прав людини і основних свобод 1950 р., яку часто називають Європейською конвенцією прав людини (ЄКПЛ), встановлює стандарти прав людини, яких зобов'язані дотримуватися всі держави-члени Ради Європи. Практика Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) доповнює ці стандарти, забезпечуючи їх ефективне застосування та інтерпретацію.

Вивчивши цю тему, студенти повинні вміти характеризувати ЄКПЛ, знати правові основи діяльності Європейського суду з прав людини, розуміти значення його практики, роль ЄСПЛ у механізмі захисту прав і свобод людини. Рішення ЄСПЛ є обов'язковими для виконання, що сприяє захисту прав людини та зміцненню верховенства права в Європі. Необхідно знати, як здійснюється парламентський нагляд за виконанням рішень Європейського суду з прав людини.

Студенту потрібно засвоїти місце і роль у правовій системі України рішень Європейського суду з прав людини, правові підстави застосування практики Європейського суду з прав людини в Україні, порядок виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні.

Завдання для самоконтролю

Виберіть правильне твердження:

1. Який Закон України регулює відносини, що виникають у зв'язку з обов'язком держави виконати рішення Європейського суду з прав людини у справах проти України:

а) Закон України «Про прокуратуру»;

б) Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»;
в) Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського Суду з прав людини»;

г) Кримінальний процесуальний кодекс України?

2. Визначте місце Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод в системі українського законодавства:

а) Конвенція є частиною українського законодавства;

б) Конвенція не є частиною українського законодавства;

в) Конвенція є частиною лише кримінального і кримінально-процесуального законодавства України;

г) Конвенція є частиною лише цивільного і цивільно-процесуального законодавства України.

3. Захист яких справ передбачає предметна юрисдикція ЄСПЛ:

а) тих справ, що передбачені в національному законодавстві держав-членів Ради Європи;

б) тих справ, що містяться у законодавстві держав, що приєдналися до Конвенції;

в) лише тих справ, що стосуються порушення прав громадян держав-членів Ради Європи;

г) лише тих прав, які зазначені в Конвенції та її протоколах?

4. Який із аспектів юрисдикції ЄСПЛ передбачає, що Конвенція породжує права і обов'язки для держав-засновниць із моменту набуття чинності, а для держав, що приєдналися – з моменту набуття чинності для кожної держави, яка приєдналася:

а) юрисдикція за колом суб'єктів;

б) юрисдикція в часі;

в) предметна юрисдикція;

г) територіальна юрисдикція?

5. Який характер притаманний юрисдикції ЄСПЛ:

а) адміністративний;

б) конституційний;

в) основний;

г) субсидіарний?

6. Який принцип діє щодо територіальної юрисдикції ЄСПЛ:

а) виключний;

б) екстериторіальний;

в) імунітету держави;

г) виконавчий?

7. Що з наведеного є основною функцією ЄСПЛ?

- а) забезпечення додержання державами-учасницями конвенційних обов'язків;
- б) контрольна функція;
- в) правозастосовна функція;
- г) функція тлумачення Конвенції;
- г) функція захисту і відновлення порушеного права?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 19

Зміст заняття

Загальна характеристика Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р. Правові основи діяльності й практика Європейського суду з прав людини. Значення ЄСПЛ у механізмі захисту прав і свобод людини. Парламентський нагляд за виконанням рішень Європейського суду з прав людини. Рішення Європейського суду з прав людини: місце і роль у правовій системі України. Застосування практики Європейського суду з прав людини в Україні. Виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні. Розв'язання кейсів.

Завдання 1

Ознайомтеся з цими документами ЄСПЛ по Україні:

- 1) <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=003-7272764-9905947&filename=The%20Court%20grants%20urgent%20interim%20measures%20in%20application%20concerning%20Russian%20military%20operations%20on%20Ukrainian%20territory.pdf>;
- 2) <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=003-7375654-10081123&filename=Interim%20measures%20in%20respect%20of%20Ukrainian%20prisoners%20of%20war.pdf>.

Поясніть їх правову природу та значення у контексті функцій ЄСПЛ.

Завдання 2

Які застереження зробила Україна під час ратифікації ЄКПЛ? Що було підставою для цього? На сьогодні Україна виконує зобов'язання повністю чи ні? Як вплинуло на виконання зобов'язань за конвенцією запровадження в Україні правового режиму воєнного стану?

Джерела:

1. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції: Закон України від 17

липня 1997 року № 475/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475/97-%D0%B2%D1%80#Text>.

2. Note Verbale Permanent Representation of Ukraine to the Council of Europe, 28 February 2022. URL: <https://rm.coe.int/1680a5b0b0>.

3. Notification of Partial Withdrawal of Derogation, 8 April 2024. URL: <https://rm.coe.int/0900001680af4532>.

4. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

5. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

Завдання 3

Чи можна подати заяву до ЄСПЛ про порушення прав людини Російською Федерацією, якщо з вересня 2022 року вона припинила бути членом Ради Європи?

Завдання 4

Ознайомтеся з витягом із рішення українського суду:

«Вирішуючи питання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою щодо підозрюваного, слідчий суддя враховує вимоги п.п. 3 і 4 ст. 5 Конвенції про захист прав людини та практику Європейського суду з прав людини, згідно з якими обмеження права особи на свободу і особисту недоторканність можливе лише у передбачених законом випадках за встановленою процедурою, при цьому ризик переховування обвинуваченого від правосуддя не може оцінюватися виключно на підставі суворості можливого судового рішення, а це слід робити з урахуванням низки відповідних фактів, які можуть підтверджувати існування такого ризику або свідчити про такий його незначний ступінь, який не може слугувати підставою для запобіжного ув'язнення. Європейський суд з прав людини в своєму рішенні у справі «Летельє проти Франції» від 26 червня 1991 року зазначив, що особлива тяжкість деяких злочинів може викликати таку реакцію суспільства і соціальні наслідки, які виправдовують попереднє ув'язнення як виключну міру запобіжного заходу протягом певного часу. Тобто із зазначеного рішення Європейського суду з прав людини вбачається, що у справах, де особа обвинувачується у вчиненні особливо тяжкого злочину, виходячи із власне тяжкості обвинувачення, попереднє ув'язнення може бути застосоване».

Проаналізуйте рішення ЄСПЛ, згадане у тексті судового рішення, та визначте, чи обґрунтованим було посилання на нього в тексті рішення національного суду. Чи зобов'язані національні суди застосовувати практику ЄСПЛ? Поясніть, що являє собою практика ЄСПЛ?

Завдання 5

Ознайомтеся із витягом із вироку місцевого суду, який містить таке мотивування:

«ЄСПЛ у низці справ проти України, в яких скарги заявників стосувалися незабезпечення адекватного лікування під час тримання під вартою, встановив існування у національній пенітенціарній системі такої проблеми системного характеру (див., напр., рішення у справах «Мельник проти України» (Melnik v. Ukraine), пп. 69–71, «Коктиш проти України» (Koktysh v. Ukraine), п. 86, «Похлебін проти України» (Pokhlebin v. Ukraine) від 20 травня 2010 року, заява №35581/06, пп. 41–42, «Логвиненко проти України» (Logvinenko v. Ukraine) від 14 жовтня 2010 року, заява №13448/07, пп. 57–58). ЄСПЛ неодноразово повторював, що надання необхідної медичної допомоги особам у місцях тримання під вартою є обов'язком держави (рішення від 18 грудня 2008 року у справі «Ухань проти України» (Ukhan v. Ukraine), заява №30628/02, пп. 72–74). Встановлюючи те, чи виконали державні органи свої обов'язки з надання медичної допомоги особі, яка перебуває під вартою і під їхнім контролем, суд має оцінити якість медичних послуг, наданих такій особі з урахуванням стану її здоров'я та «практичних вимог ув'язнення», і, якщо її було позбавлено адекватної медичної допомоги, з'ясувати, чи становило це нелюдське і таке, що принижує гідність, поводження на порушення ст. 3 Конвенції (див. рішення у справах «Сарбан проти Молдови» (Sarban v. Moldova) від 4 жовтня 2005 року, заява №3456/05, п. 78, «Алексамян проти Росії» (Aleksanyan v. Russia) від 22 грудня 2008 року, заява №46468/06, п. 140, «Євген Олексєєнко проти Росії» (Yevgeniy Alekseyenko v. Russia) від 27 січня 2011 року, заява №41833/04, п. 104). Беручи до уваги всі вказані обставини у їх сукупності, пріоритети, визначені ст. 3 та ст. 28 Конституції України, ст. 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, суд вважає за можливе у цьому випадку, призначивши ОСОБА_1 покарання у вигляді позбавлення волі, застосувати до нього ст. 75 КК України і звільнити його від відбування покарання з випробуванням, одночасно поклавши на обвинуваченого обов'язки, які сприятимуть його виправленню, не вбачаючи при цьому підстав для застосування правил ч. 4 ст. 74 КК України, оскільки саме таке покарання, на думку суду, є справедливим, а також необхідним і достатнім для його виправлення та запобігання вчинення ним нового злочину».

Поясніть, чи обґрунтуванням було посилання на практику ЄСПЛ? Поясніть, яке значення для правової системи України мають рішення ЄСПЛ.

Завдання 6

Гр. України С. працює вчителем фізики у загальноосвітній школі м. Чернігів. Він неодноразово застосовував до учнів заходи виховного впливу які учні розцінювали як образливі

(жбурляв у них крейдою, висипав вміст рюкзаків на підлогу, розмахував указкою перед очима та бив нею по парті), а також іноді вдавався до тілесних покарань (бив указкою по пальцях, викручував руки за спиною, бив по потилиці, бив підручником по сідницях).

Одного разу мати 12-річного учня М. не витримала і вирішила подати позов проти гр. С. та директора школи до суду про втручання до приватного життя її сина П. та компенсацію моральної шкоди. Позов суд відхилив, як і суди інших інстанцій. Остаточне рішення набуло законної сили у жовтні 2021 року. Гр. М. вирішила звернутися із скаргою щодо захисту прав свого сина до ЄСПЛ.

Чи буде прийнятною скарга до ЄСПЛ щодо порушення прав, передбачених ст. 8 Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод?

Джерела:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

2. Довідник із застосування статті 8 Європейської конвенції з прав людини. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_8_UKR.pdf.

Завдання 7

У листопаді 2019 року батьки новонародженого І. з Києва дізналися, що їх немовля було сфотографовано відомим фотографом Ч. ще у пологовому будинку. Ч. пояснив, що робить дуже якісні фотознімки, оскільки фотографує багато років та використовує фотоплівку. Він запропонував батькам І. заплатити за фотографії, однак ті відмовилися, оскільки Ч. фотографував їх дитину без їх згоди, крім того, вони вже мають якісні фотографії І.

У липні 2020 року батьки випадково дізналися, що фото їх дитини було опубліковано на сайті Ч. та розповсюджене у соціальних мережах також без їх згоди. Ч. відмовився видаляти ці фото на вимогу батьків І. Останні подали позов до суду про захист особистих немайнових прав І. та компенсацію моральної шкоди. Проте суд позов не задовольнив, оскільки всі соціальні мережі та сайт Ч. перебуває поза юрисдикцією України, а тому впливати на їх контент він не може.

Питання знищення негативів у судовому засіданні вирішене не було. Батьки І. безуспішно оскаржили рішення до судів вищих інстанцій, остаточне рішення набуло сили у жовтні 2020 року. Юрист порадив подружжю захищати права їх сина через механізми ЄСПЛ.

Чи буде прийнятною скарга до ЄСПЛ щодо порушення прав, передбачених ст. 8 Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод?

Джерела:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
2. Довідник із застосування статті 8 Європейської конвенції з прав людини.
URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_8_UKR.pdf.

ТЕМА 16. Діяльність Організації з безпеки та співробітництва в Європі

Методичні вказівки щодо вивчення теми

Під час вивчення цієї теми студенти повинні засвоїти історію створення та правовий статус Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ). Необхідно знати структуру Організації з безпеки та співробітництва в Європі, вміти характеризувати напрями її діяльності, система органів ОБСЄ, розуміти роль Організації в забезпеченні дотримання прав людини. Потрібно також знати як Україна бере участь у цій Організації, характеризувати діяльність спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні.

Завдання для самоконтролю

Виберіть правильне твердження:

1. Коли був підписаний Гельсінський Заключний акт:
 - а) 1 серпня 1975 року;
 - б) 21 листопада 1990 року;
 - в) 3 липня 1973 року;
 - г) 6 грудня 1994 року?
2. Договір про звичайні збройні сили у Європі був підписаний на:
 - а) Стамбульському саміті;
 - б) Лісабонській зустрічі лідерів держав ОБСЄ у грудні 1996 року;
 - в) Будапештській зустрічі на вищому рівні 5–6 грудня 1994 року;
 - г) Паризькій нараді голів держав та урядів країн-учасниць Гельсінського процесу.
3. Яка кількість держав-членів входять до складу ОБСЄ:
 - а) 27; б) 47; в) 57; г) 28?
4. В якому році у Гельсінкі розпочала свою роботу Нарада з безпеки та співробітництва в Європі (НБСЄ):
 - а) 1972; б) 1974; в) 1973; г) 1971?
5. В якому році була ліквідована Організація Варшавського договору:
 - а) 1998; б) 1994; в) 1973; г) 1991?
6. Постійна адміністрація Наради з безпеки і співробітництва в Європі була створена на:

- а) Лісабонській зустрічі лідерів держав ОБСЄ у грудні 1996 року;
 - б) Стамбульському саміті;
 - в) Паризькій нараді голів держав та урядів країн-учасниць Гельсінського процесу;
 - г) Будапештській зустрічі на вищому рівні 5–6 грудня 1994 року.
7. В яких «вимірах» здійснюється діяльність ОБСЄ:
- а) воєнно-політичному
 - б) економічно-екологічному
 - в) «людському» (права людини і розвиток демократичних інститутів);
 - г) у всіх вищезазначених?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 20

Зміст заняття

Історія створення та правовий статус Організації з безпеки та співробітництва в Європі. Структура Організації з безпеки та співробітництва в Європі. Напрями діяльності Організації з безпеки та співробітництва в Європі. Система органів Організації з безпеки і співробітництва в Європі. Роль Організації з безпеки і співробітництва в Європі в забезпеченні дотримання прав людини. Участь України в Організації з безпеки та співробітництва в Європі. Діяльність спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні.

Завдання 1

Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ в Україні розпочала свою діяльність 21 березня 2014 року та припинила роботу 31 березня 2022 року. Ознайомтеся з діяльністю Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні (<https://www.osce.org/uk/special-monitoring-mission-to-ukraine>). Висловте свою думку щодо ефективності діяльності місії.

Завдання 2

До представників Моніторингової місії ОБСЄ в Україні у 2021 році звернулися жителі одного з населених пунктів на лінії розмежування за допомогою. Представники Місії вирішили самостійно організувати гуманітарну операцію та без попереднього погодження з українським урядом та без співпраці з відповідними гуманітарними організаціями самостійно закупили необхідні продукти та розпочали розподіл гуманітарної допомоги в зоні конфлікту. Визначте, чи поширювався мандат моніторингової місії ОБСЄ в Україні на такі дії? Чи потребувала така діяльність узгодження з українським урядом чи іншими міжнародними гуманітарними організаціями?

Завдання 3

Для відновлення територіальної цілісності Молдови та припинення діяльності так званої Придністровської Молдавської республіки, Верховний комісар у справах національних меншин ОБСЄ ухвалив рішення організувати військову операцію в цій країні. Охарактеризуйте завдання ОБСЄ, методи діяльності цієї міжнародної організації. Чи може ОБСЄ проводити військові операції, чи потребує це попереднього погодження з урядом цієї країни чи Радою Безпеки ООН?

Завдання 4

ОБСЄ направляє місію спостерігачів для моніторингу національних виборів у державі Х. Спостерігачі ОБСЄ встановлюють на виборчих дільницях свої пункти, спілкуються з місцевими виборчими комісіями та виборцями, щоб оцінити прозорість і чесність виборчого процесу. Після виборів вони складають звіт із рекомендаціями для покращення виборчого процесу в майбутньому та надаються його уряду країни.

Чи належить моніторинг виборів до повноважень ОБСЄ? Як одержується мандат на реалізацію функцій ОБСЄ?

Завдання 5

Ситуація: У країні Y посилюється тиск на незалежні медіа, журналістів переслідують за їхні розслідування, а редакції одержують погрози. Рада Європи звернулася до ОБСЄ та запросила її для проведення оцінювання стану свободи медіа та надання рекомендацій для покращення ситуації. ОБСЄ звернулася до уряду країни Y з вимогою організувати для представників зі свого Бюро з питань свободи медіа зустрічі з урядовцями, журналістами та громадськими організаціями, щоб оцінити рівень свободи преси. Уряд відмовився сприяти роботі місії. Представники ОБСЄ після ретельного аналізу ситуації склали звіт, в якому зазначили виявлені порушення, надали рекомендації уряду щодо захисту журналістів, запровадження законодавчих змін для захисту свободи слова, а також порекомендували створити незалежний медіарегулятор. Який порядок одержання мандату на захист і просування свободи медіа в державах-членах ОБСЄ? Чи відповідає діяльність представників організації в цій ситуації? Яке значення для держави-члена мають звіти, складені за результатами моніторингових місій ОБСЄ?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Групове дослідницьке завдання

Завдання передбачає підготовку аналітичного огляду правового регулювання окремої сфери суспільних відносин в ЄС

Для виконання цього завдання 2–3 студенти об'єднуються в групу та обирають одну з сфер регулювання, які визначені в Договорі про функціонування ЄС:

- зайнятість;
- соціальна політика;
- європейський соціальний фонд;
- освіта, професійне навчання, молодь і спорт;
- культура;
- охорона громадського здоров'я;
- захист прав споживачів;
- трансєвропейські мережі;
- промисловість;
- економічна, соціальна та територіальна згуртованість;
- дослідження, технічний розвиток і космос;
- довкілля;
- енергетика;
- туризм;
- цивільний захист;
- адміністративне співробітництво.

На основі аналізу положень відповідного розділу Договору про функціонування ЄС (ДФЄС) потрібно визначити завдання регулювання ЄС у цій сфері.

Працюючи із базою законодавства <https://eur-lex.europa.eu/> потрібно скласти перелік основних актів, які були ухвалені для реалізації завдань, визначених у ДФЄС для цієї сфери (20–30 найменувань). Результати можна подати у вигляді таблиці:

Акт права ЄС	Мета ухвалення
Директива ...	
Регламент ...	

Потрібно коротко характеризувати інструменти, які використовуються для регулювання обраної сфери (які запроваджені обмеження, обов'язки держав-членів, обов'язки громадян чи підприємців, гарантії реалізації прав суб'єктів тощо). Інформація подається на розсуд студентів у таблиці чи у текстовому вигляді (обсяг може становити 3–5 сторінок).

Звіт складається один для групи студентів. Доцільно користуватися інструментом Google Docs, який дає можливість працювати одночасно декільком студентам із одним файлом.

Готовий файл із зазначенням усіх співавторів кожним студентом надсилається як виконане завдання через систему МІХ.

Індивідуальне завдання

Завдання поглядає в складанні звіту за результатами аналізу національної судової практики застосування стандартів РЄ.

Для виконання цього завдання потрібно знайти одне рішення українських судів у реєстрі судових рішень, в яких застосовуються стандарти Ради Європи, а саме застосовуються положення конвенцій Ради Європи за обраним напрямом. Напрямок самостійно обирається студентом, наприклад, права мігрантів, гендерна рівність, попередження злочинності, права національних меншин тощо. Конвенція повинна не просто згадуватися в рішенні суду, а її норми повинні мати значення для кваліфікації дій особи чи для встановлення порушення цивільних прав тощо.

У звіті потрібно надати посилання на рішення суду, навести застосовані норми європейських конвенцій, визначити національне законодавство, яке регулює ці відносини, проаналізувати ситуацію та визначити яким би було рішення суду, якщо б не застосовувалися стандарти Ради Європи.

Реєстр судових рішень України. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>.

Опендатабот. Судові рішення. URL: <https://court.opendatabot.ua/#/>.

МЕТОДИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Оцінювання результатів навчальної діяльності відбувається у вигляді поточного та сумативного оцінювання. Оцінюються:

- 1) правильність вирішення кейсів та участь у їх обговоренні на практичних заняттях (3–5 балів, 5 кейсів, разом 0–25);
- 2) правильність виконання тестових завдань за темами (1 бал у разі більше ніж 60 % правильних відповідей, разом 0–15);
- 3) дотримання вимог під час виконання індивідуального завдання (3–5 балів), альтернативно за бажанням можна подати сертифікат про онлайн-навчання за тематикою завдання;
- 4) правильність, всебічність і ґрунтовність виконання групового дослідницького завдання (3–5 балів);

5) правильність виконання тестових завдань на 2 атестаціях (3–5 балів кожна);

6) правильність відповідей на питання екзамену за тестовими технологіями (екзамен вважається складеним у разі надання 60 % – 25 балів; більше правильних відповідей пропорційно збільшують бал за екзамен до 40 – 100 %).

До екзамену студент допускається, якщо впродовж семестру набрано більше 20 (з них мінімум 6 за дві атестації).

Оцінювання за п'ятибальною шкалою відбувається так:

5 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів, глибоко та всебічно розкриває зміст письмових практичних завдань або правильно вирішив усі тестові завдання;

4 бали – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів; в основному розкриває зміст письмових практичних завдань, але під час викладання деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки; правильно вирішив більшість тестових завдань;

3 бали – у цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів чи під час розв'язання письмових практичних завдань, правильно визначає зміст правовідносин, але допускає окремі суттєві неточності та помилки; правильно вирішив 60 % тестових завдань.

Контрольні заходи за дисципліною:

Вид контрольного заходу	Кількість балів x кількість заходів	Можливість перекладання з метою підвищення оцінки	Кількість балів
Вирішення кейсів	5x5	ні	25
Виконання групового дослідницького завдання (аналітичний огляд правового регулювання окремої сфери суспільних відносин в ЄС)	5	ні	5
Підготовка індивідуального завдання (аналіз національної судової практики застосування стандартів РС)	5	ні	5
Тести за темами в МІХ	1x15	ні	15
Поточні контрольні роботи (проміжний модульний контроль)	5x2	ні	10
Підсумковий контроль: екзамен	40	ні	40
Разом балів			100

Форма підсумкового контролю – екзамен.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна навчальна література

1. Право Європейського Союзу : підручник. Р. А. Петров (кер. авт. кол.), А. О. Вакуленко, Ван Елсвеге П. та ін. за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
2. Дахно І. І., Алієва-Барановська В. М. Право Європейського Союзу : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2017. 416 с.
3. Ковалів М. В., Тимчишин Т. М., Ніканорова О. В. Основи права Європейського Союзу: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 212 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3227/1>.
4. Regional democracy - Council of Europe Reference Framework / Council of Europe. 2018. 68 p. URL: https://edoc.coe.int/en/module/ec_addformat/download?cle=8cc0225cb9ed2421038a1325a46c562a&k=cc93a6727bf177d5115f9d9e57bcf45d.
5. Міжнародне публічне право. Т. 2 : Основні галузі / С. Д. Білоцький, О. В. Буткевич, М. В. Буроменський та ін.; за ред. В. В. Мицик. Харків : Право, 2020. 623 с.

Додаткова рекомендована література

1. Навчальний конспект лекції з дисципліни «Право ЄС». Чернігів, 2016. URL: <http://academysps.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/Navchal-nij-kontent-7.pdf>.
2. Terziev, Venelin and Petkov, Marin and Krastev, Dragomir, Sources of European Union law (May 3, 2021). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3838631> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3838631>.
3. Kenisha Garnett, David J. Parsons Multi-Case Review of the Application of the Precautionary Principle in European Union Law and Case Law. Risk Analysis. Volume 37, Issue 3, March 2017. Pages 502-516. URL: <https://doi.org/10.1111/risa.12633>
4. Право Європейського Союзу. Конспект лекцій. Дніпро, 2016. URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/1117/16.1.pdf>.
5. Vitkauskas D., Dikov G. Protecting the right to a fair trial under the European Convention on Human Rights – A handbook for legal practitioners (2nd edition) (2017). 163 p. URL: https://edoc.coe.int/en/module/ec_addformat/download?cle=c82b013313066e0702d58dc70db033ca&k=cc93a6727bf177d5115f9d9e57bcf45d.

6. Застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя : навчально-методичний посібник для тренерів навчального курсу для суддів. Київ : ВАІТЕ, 2017. 192 с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/1/8/357581.pdf>.

7. Богачова Л. Л. Вплив права Ради Європи на національну правову систему України. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/7488/1/Bogachova_56.pdf.

8. Анцупова Т. О. Процесуальне право Ради Європи: питання теорії і практики : монографія. Одеса : Фенікс, 2013. 384 с.

9. Свида Т. Правові аспекти діяльності Ради Європи : навчально-методичний посібник. Ужгород, 2015. 66 с. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/7309>.

10. Plotnikova M. V., Zavorodnia V. M., Degtyarev S. I., Polyakova L. G. The Role of Decisions by the European Court of Human Rights in Shaping the Content of New Media Literacy Education. *International Journal of Media and Information Literacy*. 2021. 6. С. 376–386.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. European Union Law (Сайт нормативних документів ЄС). URL: <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>.

2. Євроінтеграційний портал: Україна-Європа. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/>.

3. Official website of the European Union (Офіційний сайт ЄС). URL: <https://europa.eu/>.

4. Council of Europe web portal. URL: <http://www.coe.int/web/portal/home>.

5. HUDOC (база даних рішень ЄСПЛ). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/>.

6. Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>.

7. База законодавства України (Сайт Верховної Ради України). URL: www.rada.gov.ua.

Електронне навчальне видання

Методичні вказівки

для практичних занять і самостійної роботи

з дисципліни «**Європейське право**»

для здобувачів спеціальності 293 «*Міжнародне право*»

денної форми здобуття вищої освіти

Відповідальна за випуск В. М. Завгородня

Редактор Н. М. Мажура

Комп'ютерне верстання М. В. Плотнікової

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 11,16. Обл.-вид. арк. 10,78.

Видавець і виготовлювач

Сумський державний університет,

вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.